

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

MAANPUOLUSTUSTAHTO JA TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOS SUOMESSA ENNEN VUOTTA 2017

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Ville Huokko

Sotatieteiden maisterikurssi 11
Maasotalinja

Maaliskuu 2023

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 11	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Ville Huokko	
Opinnäytetyön nimi Maanpuolustustahto ja turvallisuusympäristön muutos Suomessa ennen vuotta 2017	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Maaliskuu 2023	Tekstisivuja 68 Liitesivuja 1
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tässä tutkimuksessa on selvitetty reserviläisten mielipiteitä maanpuolustustahtoon. Maanpuolustustahto on yksi maanpuolustuksen kulmakivistä. Tutkimuksen tarkoitus on täyttää tieteellisen tutkimuksen aukko maanpuolustustahdon osalta. Tutkimus keskittyy Reserviupseerien suhtautumiseen maanpuolustustahdon muutokseen turvallisuusympäristön näkökulmasta. Aineistosta maanpuolustustahdon kokemiseen on käytetty turvallisuusympäristön muutosta. Tutkimus liittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun maanpuolustuksen tutkimuksen osalta Reserviupseeriliittoon kuuluvien henkilöiden mielipiteiden kautta. Maanpuolustustahto ja turvallisuusympäristön muutos ovat termejä, joiden ympärille tutkimus rakentuu. Maanpuolustustahtoa on tutkittu aikaisemmin useammassa tutkimuksessa, mutta sen määrittelyä ei olla kyetty muodostamaan tarkasti. Maanpuolustustahdosta voidaan puhua pohjoismaisena terminä, niin kuin me sen ymmärrämme. Maanpuolustustahdon ymmärtäminen ja mittaaminen on usein aseellisen puolustamisen linkittyvä ilmiö. Turvallisuusympäristön käsitteen muotoutumiseen vaikuttaa turvallisuuden tunne ja ympärillä oleva maailma.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaiset turvallisuusympäristön muutokset ovat viime vuosina nostaneet suomalaisten maanpuolustustahtoa. Tutkimuksen aineistona on Suomen Reserviupseeriliiton vuonna 2017 teettämä kysely, johon liitettiin Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO-tutkimusprojektin väittämiä. Niissä tutkitaan kansalaisten suhdetta maanpuolustukseen. Tarkemmin tutkimuksessa on otettu tarkasteluun kysymys numero 5, ”Suomen turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina nostavat suomalaisten maanpuolustustahtoa.” Kyselyssä selvitettiin jäsenistön mielipiteitä ajankohtaisista turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.</p> <p>Aineistossa vastauksia oli 4001 kappaletta. Vastaajat ovat voineet vastata olevansa samaa mieltä, eri mieltä tai en osaa sanoa. Vastauksia on voinut perustella sanallisesti. Vastauksista 2113 oli sanallisesti perusteltuja. Näitä vastauksia on analysoitu tässä tutkimuksessa. Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullista sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksessa havaittiin maanpuolustustahdon nousseen viime vuosien turvallisuusympäristön muutoksen myötä. Aineiston mukaan 75 prosentilla vastaajista maanpuolustustahto oli noussut. Vastaavasti 9 prosentilla vastaajista maanpuolustustahto oli laskenut ja 16 prosenttia ei osannut sanoa maanpuolustustahdon nousseen tai laskeneen. Turvallisuusympäristön muutokset vaikuttivat maanpuolustustahdon nousemiseen tai laskemiseen. Suurimpina alaluokkina tunnistettiin lähialueilla tapahtuva muutos, Venäjän toiminta ja maahanmuuttoon liittyvät ongelmat.</p> <p>Tutkielman loppupäätelmänä on, että maanpuolustustahto on noussut Reserviupseeriliittoon kuuluvien henkilöiden mielestä. Erilaisia turvallisuusympäristön muutoksia aineistosta luokiteltiin 51 kappaletta. Osa luokitelluista turvallisuusympäristön muutoksista ovat päällekkäisiä, mutta vaikuttavat nostavasti tai laskevasti maanpuolustustahtoon.</p>	
<p>AVAINSANAT maanpuolustustahto, turvallisuusympäristö, 2010-luku, reserviupseerit, sotilaspedagogiikka</p>	

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
2.	TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOS.....	4
2.1.	Turvallisuusympäristö.....	4
2.2.	Turvallisuusympäristöön vaikuttavat tekijät	6
2.3.	Suomen turvallisuusympäristö.....	8
2.4.	Kansainvälinen turvallisuusympäristö	11
2.5.	Turvallisuusympäristön muutos vuosina 2010-2017	13
3.	MAANPUOLUSTUSTAHTO.....	21
3.1.	Maanpuolustustahdon tutkimusperinne	21
3.2.	Aikaisempi tutkimus maanpuolustustahdosta	23
3.3.	Maanpuolustustahto käsitteenä	26
3.4.	Maanpuolustussuhde.....	28
3.5.	Maanpuolustustahdon mittaaminen	32
4.	TUTKIMUSASETELMA JA VIITEKEHYS.....	34
4.1.	Tutkimusasetelma	34
5.	TUTKIMUSMENETELMÄT	36
5.1.	Laadullinen tutkimus	36
5.2.	Sisällönanalyysi	39
5.3.	Tieteenfilosofiset perusteet	41
5.4.	Aineisto ja sen käsittely	42
6.	TUTKIMUSTULOKSET	45
6.1.	Maanpuolustustahtoa nostavat luokat	45
6.2.	Maanpuolustustahtoa laskevat luokat	54
6.3.	Maanpuolustustahdon ei osattu sanoa nousseen tai laskeneen.....	57
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	62
7.1.	Luotettavuuden arviointi.....	66
7.2.	Jatkotutkimusaiheita	68

LÄHTEET

LIITTEET

MAANPUOLUSTUSTAHTO JA TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOS SUOMESSA ENNEN VUOTTA 2017

1. JOHDANTO

Turvallisuusympäristön muutos vuodesta 2010 alkaen on ollut Suomessa ja maailmalla nopeaa. Median kautta on välittynyt kuva maailmasta, jossa tapahtumat etenevät nopeasti. Turvallisuuspoliittinen tilanne, erilaiset pandemiat, ilmastonmuutos ja maailman talous ovat esimerkkejä suurista muutoksista viime vuosilta.

Turvallisuusympäristö voidaan määritellä useilla eri tavoilla ja kokonaisuuksina. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö näkee turvallisuusympäristön kokonaisuuden oman puolustuksen kautta, ja koostuvan kansainvälisistä suhteista eri osapuoliin (Uimonen 2018, 92). Toisaalta taas Shiping Tangin (2004) mukaan turvallisuusympäristö muodostuu maantieteen, valtioiden tilan sekä suhteiden kautta ja sotilaallisena kokonaisuutena. Turvallisuusympäristön hahmotamiseen vaikuttaa aina tarkastelijan asema. (Tang 2004, 22-23.)

Maanpuolustustahdon merkitys on noussut entistä enemmän julkisessa keskustelussa viime vuosien aikana. Turvallisuusympäristö muuttuu vuosittain, mutta selvästi nopeampaa ja arvaamattomampaa muutosta on tapahtunut globaalisti 2010-luvulla. Sotatieteellisessä tutkimuksessa turvallisuusympäristön muutosta suhteessa maanpuolustustahtoon on tutkittu varusmiesten mielipiteiden kautta. Oman tutkimuksellisen aukon on muodostanut Reserviupseerien suhtautuminen maanpuolustustahdon muutokseen turvallisuusympäristön kautta. Maanpuolustustahto on yksi Suomen puolustuksen kulmakivistä. Tämä tulee esille valtioneuvoston puolustusselonteossa.

Valtioneuvoston puolustusselonteko (2021, 8) kertoo Suomen pitävän kansallisen puolustuksen uskottavuudesta huolta riittävien resurssien kautta. Suomen puolustuksen kulmakivet muodostuvat koko maan puolustamisesta, asevelvollisuudesta, koulutetusta reservistä ja korkeasta maanpuolustustahdosta.

Suomi varautuu turvallisuusympäristön muutoksiin yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaan. Ensimmäinen strategia eri hallinonalojen osalta julkaistiin vuonna 2003. Laaditun strategian perustana on ollut yhteisen varautumisen periaatteet. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat: johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri, huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyyden turvaaminen, joka tapahtuu viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. (Valtioneuvoston kanslia 2017, 5.)

Tutkimuksen keskeisenä väittämänä on, että ”*suomalaisten turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina nostavat suomalaisten maanpuolustustahtoa*”. Kyseistä väittämää tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin kautta. Millaisia luokkia muodostuu tutkimusaineiston vastauksista, ja mitä näistä voidaan päätellä? Tärkeimpinä käsitteinä ovat maanpuolustustahto ja turvallisuusympäristön muutos.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille reserviläisten maanpuolustustahtoon vaikuttavia turvallisuusympäristön muutoksia. Tutkimus tarkastelee reservinupseerien maanpuolustusuhdetta TAHTO- tutkimusprojektin kerätyn aineiston avulla. Tutkimusaineiston analysointi toteutettiin aineistolähtöisesti.

Tutkimuksen aineistona on ollut mielipideväittämäkysely vuodelta 2017, mikä suoritettiin yhdessä Suomen Reserviupseeriliiton (RUL) kanssa. Liiton jäsenkyselyn yhteydessä Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO-tutkimusprojektissa laadittuun väittämäkyselyyn vastasi 4001 henkilöä. TAHTO-tutkimusprojektissa on tutkittu maanpuolustustahdon käsitteeseen yhdistettäviä tekijöitä vuosina 2016-2019. Käytetystä aineistosta on tehty vain yksi tutkimus, Reetta Riikosen (2019) artikkeli Tiede ja Ase -lehteen. Artikkelin käsitteli kansalaisten käsityksiä suhteessa valtioon ja maanpuolustukseen.

Tutkimuksen tärkeys tulee esille tunnistettaessa uusia kokonaisuuksia maanpuolustustahdon osalta. Maanpuolustustahdon pitäminen ennätyskorkealla tasolla vaatii yhteiskunnallista työtä. Maanpuolustukseen selvästi liittyvänä kokonaisuutena tämän termin tutkiminen ja ymmärtäminen vaatii työtä. Reserviupseerien mielipiteitä maanpuolustustahdosta ei ole juurikaan tutkittu tästä asetelmasta. Tämä on selvä tutkimuskentän aukko, joka on omalta osaltaan motivaattori tämän tutkimuksen tekemiselle.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) tuo vuosittain esille maanpuolustustahdon mittaamisen osalta tutkittua tietoa. MTS:n kysely- ja haastattelututkimuksissa on selvitetty kansalaisten mielipiteitä Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta ja maanpuolustuksesta 1960-luvulta lähtien. Kysymyksiä on esitetty 44 kertaa mittaushistoriassa ja vuonna 2022 tulos on ollut korkeimmillaan; suomalaiset olisivat valmiita puolustautumaan aseellisesti epävarmassakin tilanteessa kotimaataan 83 prosentin enemmistöllä (MTS 2022, 21-22.) Vastaavat tiedot maanpuolustustahdon osalta vuodelta 2012 olivat 76 prosenttia (MTS 2012, 5.) Vuoden 2017 tiedot maanpuolustustahdon osalta olivat 72 prosenttia eli hieman laskenut vuoden 2012 tiedoista (MTS 2017, 18.)

Kososen, Tallbergin, Haralan & Simolan (2017) mukaan maanpuolustustahdon käsitettä ei ole määritetty. Käsitteen taustalla olevia syitä ei ole kyseenalaistettu, mutta erilaisia mittareita on olemassa maanpuolustustahdon tutkimiseen. (Kosonen ym. 2017, 95-96.) Jokainen yksilö muodostaa maanpuolustustahdon ympärille omakohtaisen näkökulman kokemuksiensa perusteella. Maanpuolustustahdon merkitys on aikaan sidonnainen kokonaisuus. Mitä enemmän turvallisuusympäristössä tapahtuu muutoksia uhkaavampaan suuntaan, sitä enemmän maanpuolustustahdon merkitys korostuu.

Maanpuolustustahdon mittaaminen on haastavaa. Erilaisten syiden suhdetta maanpuolustustahtoon ovat tutkineet viime vuosina esimerkiksi: (Sinkko 2015; Rautio 2017; Kosonen 2019; Jalkanen 2019; Pohja 2020; Vartiainen 2021.) Tämän tutkimuksen tarpeellisuus tulee maanpuolustustahdon osalta tutkimuksen jatkamiselle ja termin määrittelyn tukemiseksi. Kansalaisilla tulisi olla yhteinen peruslähtökohta siitä, mitä maanpuolustustahdolla tarkoitetaan. Lisäksi maanpuolustustahdon mittaamiseen voitaisiin tuoda muitakin tutkimuksia mukaan vuosittain MTS:n keräämän aineiston rinnalle.

Maanpuolustustahto on yksi puolustuksemme kulmakivistä. Turvallisuusympäristön muutokset vaikuttavat tähän kokonaisuuteen vuosittain eri tavalla. Millä tavalla me haluamme tuoda esille maanpuolustustahdon merkityksen kansalaisillemme? Maanpuolustustahdon mittaamisen merkitys on selvä ja se luo kuvaa asennoitumisestamme kotimaatamme kohtaan.

Mika Aaltolan (2019) toteamus on ajankohtainen, mutta myös ajaton ”*Tulevaisuus muutosten osalta voi osaa kammottaa. Monet asiat maailmassa ovat epävakaa pohjalla. Idän suunnasta nousee vaihtoehtoisia valtionmalleja totalitarismin ja autokratia. Muutosvastarintaa on havaittavissa kaikkialla ja muutos on epämurkavaa.*” (Aaltola 2019, 294.) Epävakaan maailmantilanteen mukana pitää muistaa maanpuolustustahdon tärkeys osana reserviarmeijaan perustuvaa puolustusratkaisuaamme.

2. TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOS

Tässä luvussa käsittelen tämän tutkimuksen toista keskeistä käsitettä, turvallisuusympäristöä. Tutkimuksessa käsitellään turvallisuusympäristön muutosta suhteessa maanpuolustustahtoon. Turvallisuusympäristöä tarkastellaan aineiston analysoinnin kautta nousseiden tekijöiden pohjalta. Turvallisuusympäristöä ilmiönä käsitellään myös nykypäivän tapahtumiin viitaten. Tämä selventää aiheen ajankohtaisuutta ja luo pohjan aineistosta nousseille turvallisuusympäristön muutoksille 2010-luvulla.

Käsittelen turvallisuusympäristöä Suomessa, sekä kansainvälisenä ilmiönä, vuodesta 2010 vuoteen 2017. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty vuonna 2017. Olen valinnut tarkempaan tarkasteluun tutkimuksen aineistosta nousseet merkittävät turvallisuusympäristön muutokset: maahanmuuttoon liittyvät kokonaisuudet, Suomen lähialueilla tapahtuneen muutoksen ja Venäjän toiminnan.

2.1. Turvallisuusympäristö

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristössä on tapahtunut merkittävä muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Valtioneuvosto on käsitellyt tätä muutosta omana selontekonaan ja pohjinnut sen vaikutuksia taulouteen, kriisinsietokykyyn, huoltovarmuuteen, sisäiseen turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, hybrdivaikuttamiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin. (MTS 2022, 11.)

Turvallisuuteen liittyvä keskustelu on tullut yleisemmäksi kylmän sodan jälkeen. Turvallisuus sanana yhdistetään usein ilmiöihin ympärillämme. Turvallisuuden ympärillä käytävä keskustelu on ristiriitaista. Turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta ei ole juuri koskaan tarpeeksi, yleensä sitä on liikaa tai liian vähän. Keskustelu turvallisuuden ympärillä luo yksilöille usein turvattomuuden tunnetta, jota pyritään vahvistamaan erilaisin keinoin. (Laitinen & Huhtinen 2021, 29.) Turvallisuusympäristön muutos tuodaan tutkimuksen aineistossa useassa kohtaan esille turvattomuuden tunteen kautta. Turvattomuuden tunne tuodaan jonkun konkreettisen asian tai ilmiön kautta esille.

Turvallisuusympäristön määrittelyyn ei ole yhtä selvää käsitettä. Laitinen ja Huhtinen (2021) toteavat omassa teoksessaan turvallisuusympäristön koostuvan henkilön elinpiiristä globaaliin

tasoon saakka olevana kokonaisuutena. Erilaiset muutokset, jotka vaikuttavat yksilön elämään kuuluvat turvallisuusympäristön piiriin. (Laitinen & Huhtinen 2021, 29-30.) Turvallisuusympäristön muutokset tulevat esille yksilöiden vastauksissa laajalla perspektiivillä. Kapeimmillaan turvallisuusympäristö ymmärretään henkilökohtaisiin asioihin kuten perheeseen vedoten. Toisena ääripäänä voidaan ottaa esille globaalit toimet toisella puolella maailmaa.

Jarno Limnéll (2011) kertoo omassa teoksessaan Suomen tavaksi tarkastella turvallisuusympäristöä turvallisuuspolitiikan neljän tason kautta. Nämä tasot ovat maailma, Eurooppa, lähi-alueemme ja Suomi. (Limnéll 2011, 264.) Yhteiskunnan ja sisäisen turvallisuuden tasot erotellaan omiksi kokonaisuuksiksi Suomen osalta. Risto Uimosen (2018) mukaan tasavallan presidentti Sauli Niinistö puhuu usein turvallisuuden neljästä pilarista. Kokonaisuus muodostuu omasta puolustuksesta, yhteistyöstä Ruotsin kanssa, suhteista Yhdysvaltoihin ja Natoon sekä suhteesta Venäjään ja YK:hon. (Uimonen 2018, 92.) Turvallisuusympäristö voidaan myös nähdä turvallisuuden eri osa-alueina, jotka vaikuttavat yksilön arkeen. Tämän tutkimuksen aineistossa turvallisuusympäristö ymmärretään usein globaalina terminä. Turvallisuuspolitiikan käsitteen avulla turvallisuusympäristön muutos tulee aineistosta esille suhteessa muuhun maailmaan verrattuna omaan kotimaahan.

J. Martin Ramirezin ja Jerzy Biziewskin (2019) mukaan turvallisuus koostuu ympärillä olevasta kokonaisuudesta. Asevoimien kautta tulevat uhkat, politiikka, terveys, luonnonvarojen kokonaisuus, taloudelliset uhkat ja kyberuhkat muodostavat turvallisuuden kokonaisuuden aina yksilöstä yhteiskuntaan olevana kokonaisuutena. (Ramirez & Biziewski 2019, 19.) Ramirezin ja Biziewskin turvallisuuden kokonaisuudesta muodostuu myös turvallisuusympäristö ilmiönä. Yhteiskunnan vaikutus yksilöön muodostaa turvallisuuden tekijöistä turvallisuusympäristön.

Jon Barnettin mukaan ”security environment” koostuu ihmisten turvallisuudesta ja valtion turvallisuudesta, jotka ovat yhteydessä sotilaalliseen ympäristöön. Tähän kokonaisuuteen yhdistetään normaalit olot, henkilön itse kokema turvallisuus, politiikka turvallisuus tasoon sitoen ja teoreettinen näkökulma, joka on yhteydessä ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. (Barnett 2001, 7.) Näiden eri tekijöiden yhdistyminen näyttää yksilölle turvallisuusympäristönä. Se, mitkä asiat korostuvat oman mielipiteen muodostamisessa suhteessa maanpuolustus- tahtoon vaikuttaa ympäristö, jossa elämme.

Tang (2004) pohtii *Journal of Strategic Studies* -julkaisun artikkelissaan turvallisuusympäristöä systeemitorian näkökulmasta. Turvallisuusympäristö on systeemi, joka vaatii systeemistä

tarkastelua perinteisen uhkamäärittelyn sijaan. Tang on eritellyt turvallisuusympäristön muodostumiseen vaikuttavat tekijät viiteen eri kokonaisuuteen:

1. maantiede ja geopolitiikka
2. valtion kokonaisvoima
3. valtioiden väliset suhteet ja käyttäytyminen
4. valtion rakenteet ja kansainvälisen järjestelmän tila
5. sotilasteknologian tila

Nämä viisi kokonaisuutta ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tangin mukaan turvallisuusympäristön vakaus vaatii otollisen maantieteellisen sijainnin, valtion vaikutusvaltaisuuden ja kyvyn pidättyväiseen ulkopolitiikkaan sekä kehittyneen puolustuksen. (Tang 2004, 22-23.)

Turvallisuusympäristö käsitteenä on hyvin laaja kokonaisuus, johon kuuluu isoja palasia globaalista maailmasta. Valtion toiminta maailman politiikassa luo ison kokonaiskuvan tätä tarkasteltaessa. Turvallisuusympäristön kokeminen on yksilön kannalta moninaisesti jakautuva ilmiö. Ympäristöstä nousevat kokonaisuudet luovat turvallisuusympäristön konkreettiseksi yksilölle. Toisaalta taas ilmiön ymmärtämiseen tulee erilaisia näkökulmia perustelun antaneen henkilön asemasta johtuen.

2.2. Turvallisuusympäristöön vaikuttavat tekijät

Tutkimukseni aineistosta nousevat kokonaisuudet turvallisuusympäristöön liittyen ja sen kokemiseen nousee esille erilaisia käsitteitä kuten turvallisuus ja turvallisuuden tunne. Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä uhka ja pelko voidaan erotella omina tunnetiloinaan. Tulen seuraavaksi käsittelemään näitä kokonaisuuksia tarkemmin.

Turvallisuusympäristöön suoraan vaikuttava tekijä on turvallisuus. Susanna Eskolan (2008) tutkimusraportin mukaan turvallisuus kansainvälisessä politiikassa verrattuna sanan arkikäyttöön eroaa paljon toisistaan. Turvallisuus voidaan kuvata vapaudeksi uhkista tai kyvyksi puolustautua näitä vastaan. Turvallisuudesta onkin mahdotonta muodostaa määritelmää, jonka kaikki hyväksyisivät. Turvallisuus muuttuu samalla tavalla kuin maailma ympärillämme. (Eskola 2008.)

Bruce Schneier (2008) pohtii turvallisuuden tunteen ja turvallisuuden olevan eri asioita. Nämä käsitteet ovat yhteydessä toisiinsa, koska yksilön uhkan arvioiminen perustuu mielikuvaan

lähellä olevasta uhkasta. Tästä johtuen voidaan todeta yksilön kokeman turvattomuuden tai turvallisuuden tunteen olevan yksilökohtaista ja ulkoisista ärsykkeistä tulevaa tunnetta. (Schneier 2008, 76.)

Uhka vaikuttaa suoraan turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Jarno Limnéllin ja Jaakko Iloniemen (2018) mukaan uhkat nähdään kansakunnan silmissä usein yhteneväisinä. Viranomaiset, tutkijat sekä poliittiset päättäjät puhuvat ja kirjoittavat, mitä kansalaisten tulisi pelätä. Voidaankin todeta, että uhkat ovat aikaan sidottuja. Median luoma tulva erilaisten uhkien osalta luo yksilöille epä tietoisuuden. Tarpeellista olisikin kysyä, käytetäänkö uhkaa sanana jo tarpeettoman paljon ja luodaanko turhaa turvattomuuden tunnetta. (Limnéll & Iloniemi 2018, 14.)

Uhkasta muodostuu yleensä turvallisuuden vastakäsite. Uhkan kasvaessa turvallisuustilanne heikkenee. Poliitiikan ja hallinnon alojen kautta turvallisuus nähdään usein toimintana. Turvallisuushuomioita pyritään torjumaan monilla ei tavoilla yhteiskunnassamme. Turvallisuus itsessään ei tarkoita uhkien poissaoloa vaan niiden tiedostamista ja varautumista niihin. (Limnéll & Iloniemi 2018, 14-15.) Turvallisuusympäristöä laajemmin mietittäessä turvallisuus ja uhkat ovat liittyneet toisiinsa. Yksilön turvallisuuden tunne muodostuu näiden kahden käsitteen kautta.

Janne Riiheläinen (2017) kertoo kirjassaan pelon tulemisen realistisemmaksi verrattuna aikaan kun ”kaikki oli melko hyvin”. Pelon tunnetta luo oma toimintakyky sekä muiden toiminta ympärillä. On tärkeää ymmärtää, mitä ja miksi pelkää. Tämän hahmottaessa yksilö pystyy toimimaan suhteellisen järkevästi. Pelko voi olla halvaannuttava tai liikkeelle paneva voima. (Riiheläinen 2017, 56.)

Pelko on usein tunne, joka tulee tietoisuuteesi vaaran ilmaantuessa. Yksilö tunnistaa sen sisäisestä kokemuksesta, johon liittyy ulkoisia ilmenemismuotoja kuten pakeneminen tai vapiseminen. (LeDoux 2017, 1.) Pelon ilmapiiriä luodaan kansalaisiin median kautta. Erilaisten asioiden tuominen esille luo yksilöille tarpeen puolustautua pelkoa vastaan. Ajanjakso ennen potentiaalista turvallisuusympäristön muutosta luo vertailukohdan, joka saattaa vaikuttaa voimakkaasti ajatuksiin.

2.3. Suomen turvallisuusympäristö

Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttaa maailmanlaajuiset ilmiöt ja kehitystrendit. Maailmalla tapahtuvat muutokset esimerkiksi luonnonkatastrofien osalta vaikuttavat välillisesti meihin. Tulevaisuuteen katsottaessa ilmastonmuutos kaikkine ilmiöineen on yksi suurimmista muutoksista meidän turvallisuusympäristöömme. (Alén 2012, 15.) Suomen näkökulmasta katsottuna turvallisuusympäristön muutos on aina suhteessa muuhun maailmaan. Tämän tutkimuksen aineistosta saa kuvan vuoden 2017 turvallisuusympäristön muutoksista. Perehtymällä kyseisen vuoden tapahtumiin ymmärtää helpommin aineistosta nousseita huolia erilaisia muutoksia kohtaan.

Suomen turvallisuuden kysymykset eivät ole yksittäisen ministeriön tai toimialan päättämiä asioita. Tähän kokonaisuuteen liittyy muiden toimialojen ja tahojen intressejä sekä niitä koskevia seurauksia. Turvallisuuskysymysten valmisteluun tarvitaan eri toimijoiden osaamista, vaikka kyseessä olisikin lainsäädäntöön tai poliittisiin kysymyksiin liittyviä kokonaisuuksia. (Lonka ym. 2020, 9.) Valtion ja median yhteistoiminnalla on iso vaikutus suomalaisten turvallisuusympäristön ymmärtämisessä. Kyse on uutisista, joita media antaa ulospäin ja toisaalta mistä asioista puhutaan ajankohtaisina asioina. Tämä luo helposti mielikuvan meitä uhkaavista tekijöistä.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan vuonna 2012 on kuvattu seuraavat uhkamallit:

- voimahuollon vakavat häiriöt
- tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt
- kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen
- väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus sekä
- sotilaallisen voiman käyttö.

(Turvallisuuskomitea 2012, 15-16.)

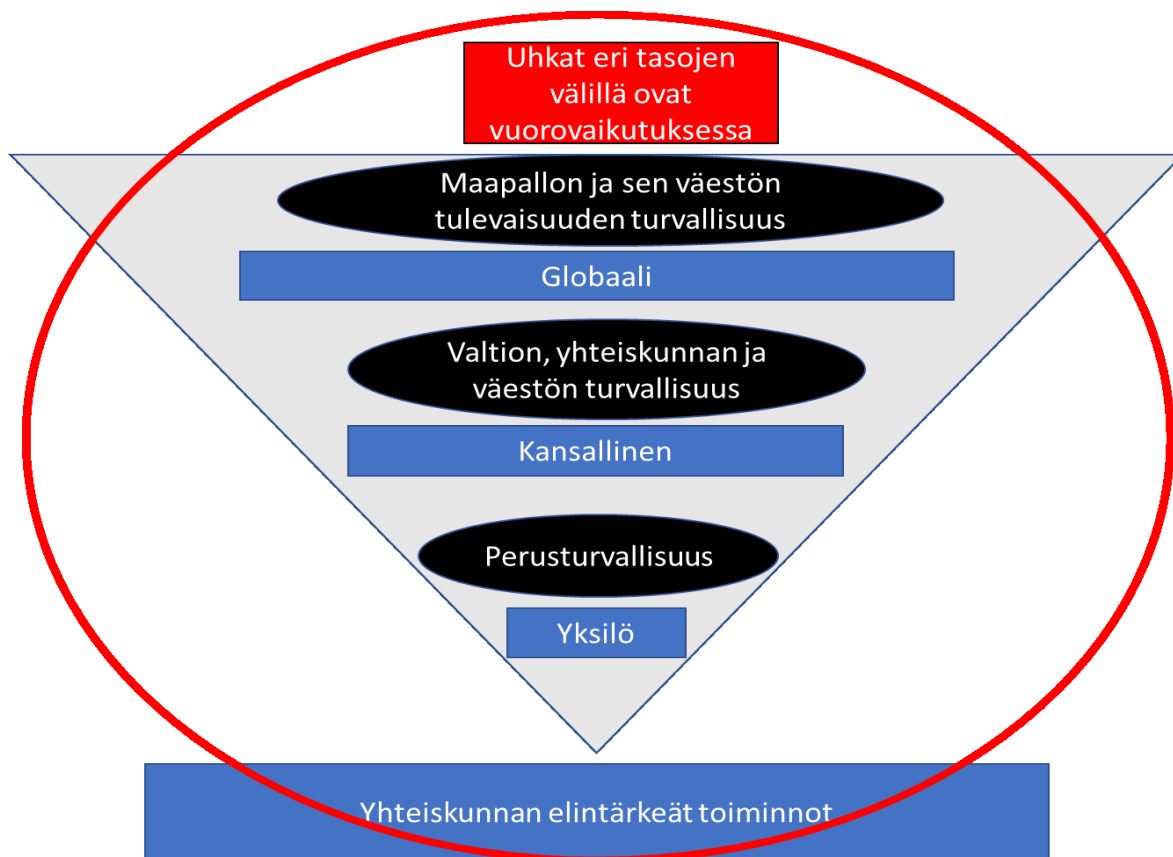
Näihin turvallisuusympäristön muutoksiin Suomi varautuu kokonaisturvallisuuden mallin avulla. Malli kattaa yhteiskunnan laaja-alaisen varautumisen erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kokonaisturvallisuuden tavoitteena on hallinnon kaikkien osa-alueiden ja yhteistyön tehokkaampi käyttö ja tätä kautta turvallisuuden hallinta. Kokonaisturvallisuus pitää sisällään myös kokonaismaanpuolustuksen käsitteen. (Turvallisuuskomitea 2012, 5.) Käsitteenä kokonaisturvallisuus tuotiin esille vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (Valtioneuvoston kanslia 2012, 12).

Kokonaisturvallisuuden mallia tarkasteltaessa näkyy turvallisuusympäristön uhkien monipuolisuus. Malli on suhteellisen kattava ja se on ollut kyseisen turvallisuusympäristön muutoksen tuote. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on määritetty seuraaviksi:

- johtaminen
- henkinen kriisinkestävyys
- väestön toimintakyky ja palvelut
- talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus
- sisäinen turvallisuus
- puolustuskyky
- kansainvälinen ja Euroopan Unioni (EU) -toiminta

(Turvallisuuskomitea 2012, 17.)

Yhteiskunnan varautuminen poikkeusoloihin ja erilaisiin häiriötilanteisiin perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen. Tähän on luotu vuonna 2010 oma turvallisuusstrategia, joka kattaa sisäisten ja ulkoisten uhkien varalle yhteiset suunnittelu-, vastuu- ja toimeenpanoperiaatteet. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 12.) Vuoden 2010 yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan uhkien torjumiseen on tehty malli kuvassa 1.

Kuva 1. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. (Turvallisuuskomitea 2012, 15.)

Kuvassa on pyritty tarkastelemaan Suomea kohtaan tulevaa uhkaa aiheuttajan, ilmenemis-
muodon tai vaikutusten kannalta. Täsmällisten rajojen määrittely eri tasoisten uhkien välille
on mahdotonta. (Turvallisuuskomitea 2012, 15)

Tarkasteltaessa lähemmin sotilaskontekstia, meidän puolustusratkaisumme perustuu kansalli-
seen puolustuskykyyn. Puolustusratkaisun ensisijaisena tavoitteena on muodostaa oikein mi-
toitettu ja ennaltaehkäisevä kynnys sotilaalliselle voimankäytölle sekä sillä uhkaamiselle.
(Kielenniva 2017, 58.)

Suomen turvallisuusympäristö vaatii vähintään nykyisellä tasolla olevan puolustusvalmiuden
ylläpitämisen. Alueellinen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen on varmistettava kai-
kissa turvallisuusympäristön muutoksissa. Puolustusvalmiutta kehitetään valmistautumaan
entistä paremmin kaikkiin toimintaympäristöihin. (Valtioneuvoston kanslia 2021, 28.)

MTS:n joulukuussa 2022 julkaistun mielipidetutkimuksen mukaan 53 prosenttia kyselyyn
vastanneista suomalaisista koki elävänsä turvattomassa maailmassa seuraavan viiden vuoden
aikana verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Vastaavasti vuoden 2017 tilastoissa, jolloin tämän

tutkimuksen aineisto on kerätty, turvattomuuden tunnetta koki 60 prosenttia kyselyyn osallistuneista. (MTS 2022; 2017.) Tämä luo mielenkiintoisen näkökulman tähän tutkimukseen. Verrattuna tähän päivään vuoden 2017 tapahtumat turvallisuusympäristössä ovat aiheuttaneet enemmän huolta kansalaisissa.

Mitä voidaan olettaa tulevaisuuden osalta Suomen turvallisuusympäristön muutokseen liittyen? Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (2020) mukaan Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuustilanne on epävakaata ja vaikeasti ennakoitavaa. Suurvaltojen keskinäisen kilpailun voimistuminen jatkaa kasvuaan. Kansainvälisistä sopimuksista tullaan irtaantumaan suurvaltojen osalta. Entistä epävakaampi tilanne Suomen lähialueilla tulee lisääntymään. Epävakaas tule näkymään asevalvonnan sopimusjärjestelmän heikentymisenä ja kybertoimintaympäristön merkityksen kasvamisena. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakaampaan suuntaan, ja muutoksen arvellaan olevan pitkäkestoinen. (Valtioneuvoston kanslia 2020, 18.)

Jälkikäteen todettuna turvallisuustilanteen ennustaminen ei ole ollut helppoa. Jännitteiden nousuminen on tullut esille vuoden 2020 jälkeen, mutta kaikkiin tapahtumiin ei olla pystytty reagoimaan. Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoiseksi nousee vastaajien mainitsemat turvallisuusympäristön muutokset. Ne ovat relevantteja ja niiden kehittyminen on ollut erilaisista verrattuna siihen, mitä vastaajat ajattelivat vuonna 2017. Näistä esimerkkeinä ovat Venäjän toiminta kansainvälisesti ja toisaalta taas maahanmuuttoon liittyvät kokonaisuudet.

2.4. Kansainvälinen turvallisuusympäristö

2010-luvulta alkaen heikentynyt globaali turvallisuusympäristö näkyy monin eri tavoin. Kiihtyvä suurvaltakilpailu, Venäjän ja länsimaiden suhteiden kylmeneminen sekä arabikevät ja laaja alueellinen epävakaas Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa ovat esimerkkejä näistä ilmiöistä. Tämä on tuonut takaisin valtioiden välisen valtakamppailut. Suomessa ja maailmalla keskustelu erilaisista uhkakuvista on laajentunut aina sotilaallista uhkista erilaisiin hybridiuhkiin. Tätä kokonaisuutta voidaan kutsua laaja-alaiseksi vaikuttamiseksi. (Koivula & Kajanmaa 2022, 132; Valtioneuvoston kanslia 2021, 17.)

Uuden maailmanjärjestyksen ja muutosten kautta maailma on entistä monimutkaisempi ja vaikeaselkoinen valtion ja globaalien hallinnon kannalta. Ihmisten on entistä vaikeampi ym-

märtää syntynyttä uutta todellisuutta. Sitä on vaikea kuvailla entisten aikojen tapaan ja yksilöiltä saattaa puuttua kyky ymmärtää näitä muutoksia. Turvallisuuden tunnetta tuotetaan yhä enemmän ilman demokraattista päätöksentekoa, valvontaa ja turvallisuusviranomaisia. (Aalto-la 2019, 293.)

Turvallisuuskomitean (2015) julkaiseman kirjan mukaan globaali turvallisuusympäristö käsittää suurvalta- ja geopolitiikkaan liittyviä kokonaisuuksia, jotka vaikuttavat suurvaltakonfliktien uhkien osalta koko maapallon alueella. Vastaavasti eurooppalainen toimintaympäristö pitää sisällään EU:n vaikutukset Suomen kansalliseen turvallisuuteen esimerkiksi erilaisten sopimusten ja järjestelmien kautta. (Turvallisuuskomitea 2015, 20-22.) Turvallisuusympäristön muodostuminen näkyy tutkimuksen aineiston perusteella erilaisten yhteistyösopimusten kautta. Ruotsin, Euroopan tai Nato:n mukana tuoma yhteistyö on liitetty osaksi turvallisuusympäristön muutosta.

Mary Kaldor ja Iavor Rangelov (2014) määrittelevät kansainvälisen turvallisuuden kahteen eri osaan. Ensimmäinen osa on ”globaali”, joka on universaalinen ja kansainvälisyyden välimaastossa. Tämä pitää sisällään ulottuvuuden käsitteen, joka on tärkeä elementti. Sillä viitataan fyysiseen etäisyyteen tai yritykseen saavuttaa tavoite ympäri maailman. Toinen osa on turvallisuus, joka ajatellaan koostuvan kolmesta keskeisestä kohdasta, jotka ovat yksilö tai ryhmä, jota uhataan, itse konkreettinen uhka ja halu olla vaaroista vapaa. Kylmän sodan aikana yleinen mielipide kansainvälisestä turvallisuudesta on ollut kapea. Valtio nähtiin uhkan kohteena, sota oli ainut konkreettinen uhka ja sotilasstrategia on puolustautumiskeino. (Kaldor & Rangelov 2014, 11-13.)

Kansainvälisen turvallisuuden käsite on laajentunut kylmän sodan päättymisen jälkeen. Kaldor ja Rangelov määrittelee globaalisen turvallisuuden tilaksi, jossa ihmiskunnalla on tasapainoinen järjestyksen tila. Tähän tilaan liittyvät instituutioiden asenteet ja itse käytös. Näillä eliminoidaan eksistentiaalisia ja emansipatoriset kokonaisuudet, jotka ulottuvat globaalisti. Mitä korkeammaksi globaali turvallisuus tunnetaan, sitä paremmat olot ja mahdollisuudet ihmisillä tulee olemaan. (Kaldor & Rangelov 2014, 11-13.)

2.5. Turvallisuusympäristön muutos vuosina 2010-2017

Tässä kappaleessa esittelen vuosien 2010-2017 väliseltä ajalta aineistosta esille nousseita turvallisuusympäristön muutoksia. Olen valinnut kolme eniten nousutta yksittäistä ilmiötä tai tapahtumaa turvallisuusympäristöstä. Valitsin maanpuolustustahtoa nostavimman tekijän eli Suomen lähialueille tapahtuvat muutokset ja vastaavasti maanpuolustustahtoa laskevimmman tekijän, maahanmuuttoon liittyvät kokonaisuudet. Lopuksi käsittelen aineiston nostaman kokonaisuuden, Venäjän viimeaikaiset toimet. Ajanjakson rajauksen osalta katan aineiston väitteessä olevan kohdan ”*viime vuosien aikana olevan turvallisuusympäristön muutoksen.*”

Nämä kolme aineistosta nousevaa syytä ovat laajoja kokonaisuuksia. Tarkastelu on toteutettu syiden ja seurauksien osalta. Tarkastelussa on paljon käytetty Valtioneuvoston tekemiä selonteoja vuosilta 2012 ja 2016. Selonteoista pystyn tarkastelemaan tuona aikana tapahtuneita muutoksia turvallisuusympäristössä yhden laajemman toimijan avulla.

Riiheläisen mukaan 2010-luvun tapahtumia turvallisuuden osalta tullaan myöhemmin muistamaan joillain muulla historiaan painuvalla nimellä. Se vaatii vain selvyuden, mitä on tapahtunut ja ennen kaikkea mihin tämä kaikki johtaa. Muutoksen ympärillä moni on ihmeissään ja ei pysty käsittämään tätä kokonaisuutta. Suomen paikka idän ja lännen välissä on edelleen monien muistissa. (Riiheläinen 2017, 12.)

Suomen lähialueilla tapahtuneet muutokset

Vuoden 2012 turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan lähialueilla oleva turvallisuustilanne on hyvä. Alueellinen yhteistyö Itämerellä ja pohjoisella alueella vahvistaa vakautta. Suomen lähialueilla olevia ongelmia ovat ympäristöuhat, ydinturvallisuus, suuronnettomuudet, rajat ylittävä rikollisuus, laiton maahantulo, kyberuhat ja kansanterveydelliset kysymykset. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 62.)

Itämeren valtioiden kanssa vakiintunut yhteistyö (Council of the Baltic Sea States) hyödyttää ympäristöä, taloutta, liikennettä, tutkimusta ja muita yhteiskunnan aloja. Itämeren alueella pyritään pitämään kuljetusreitit avoimena. Nord Stream -kaasuputki tekee Itämeren alueesta merkittävän. EU ja Venäjä tulevat tämän kautta toisistaan riippuvaisiksi. Öljykuljetusten määrä on kasvanut runsaasti, mikä aiheuttaa onnettomuusriskien kasvamista. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 62-63.)

Pohjoinen ulottuvuus on EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteistä politiikkaa. Venäjän osallistuminen yhteistyöhön nähtiin tärkeänä. EU:n Itämeren alueen strategia pyrkii edesauttamaan eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tärkeinä teemoina tuotiin esille ympäristö, talouden kehitys, vetovoimaisuus ja turvallisuuden edistäminen. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 63.)

Ilmastonmuutoksesta aiheutuvat seuraukset muodostavat ison uhkan arktiselle ympäristölle. Ilmastonmuutoksesta johtuen pohjoisten merireittien (Koillis- ja Luoteisväylä) kaupallinen hyödyntäminen tulee kasvamaan. Tarve arktisten alueiden luonnonvarojen hyödyntämiseen on tullut suureksi. Jäämeren öljy- ja kaasuesiintymät sijaitsevat lähes kokonaan rantavaltioiden mannerjalustojen tai talousvyöhykkeiden alueella. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 63.)

Näistä kokonaisuuksista voidaan nähdä 2010-luvun alun turvallisuusympäristön näkymiä tulevaisuuteen. Varsinaisia turvallisuusriskejä lähialueillamme oli havaittu suhteellisen vähän. Selonteosta voidaan nostaa esille kaksi isoa kokonaisuutta: Itämeri ja arktinen alue. Vuoden 2010 alussa Venäjän kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin tärkeäksi Itämeren alueen ja arktisen alueen suhteen.

Vuoden 2016 turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan lähialueidemme turvallisuusjärjestelmän lähtökohta on ollut yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Yhteiset periaatteet turvallisuuden edistämiseksi aseriisuntasopimuksin ja luottamusta lisäävien toimien kautta ovat olleet avainasemassa. Venäjän toimet ja tulkinnat olivat aiheuttaneet huolta turvallisuusjärjestyksen tilasta vajaan kymmenen vuoden aikana. Itämeren alueen turvallisuustilanne oli heikentynyt. Turvallisuusjärjestelmän palauttaminen ennalleen nähdään eri tavoin Venäjän ja lännen intressien mukaan. (Valtioneuvoston kanslia 2016, 13.)

Venäjä valtasi Krimin vuonna 2014 ja tämä synnytti Itä-Ukrainassa konfliktin. Näiden negatiivisten tapahtumien seurauksena jännitteet Itämeren alueella olivat kasvaneet ja sotilaallinen toiminta lisääntynyt. Venäjä oli viime vuosina lisännyt sotilaallista aktiivisuuttaan Arktisella alueella, mutta tilanne oli suhteellisen vakaa. Venäjä käytti omien asioidensa ajamiseen laajaa sotilaallista ja ei-sotilaallista keinovalikoimaa. Turvallisuuspoliittinen ympäristö oli muuttunut ja sotilaallisen voimankäytön uhkaa tai sillä uhkaamista ei suljettu pois. (Valtioneuvoston kanslia 2016, 13.)

Vuosien 2012-2016 välillä turvallisuusympäristö oli muuttunut radikaalisti Suomen lähialueilla. Suurimpana yksittäisenä syynä voidaan mainita Venäjän toiminta. Krimin valtaaminen ja

tästä johtuvat turvallisuusympäristön muutokset olivat yksi merkittävimmistä syistä. Tässä selonteossa todetaan sotilaallisen uhkan muodostuminen todelliseksi. Mielenkiintoinen yksityiskohta tulee esille Valtioneuvoston puolustusselonteossa 2017, jossa todettiin, ettei ”Suomeen tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta sotilaallista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista vastaan on varauduttava” (Valtioneuvoston kanslia 2017, 5.) Tämä lausunto antaa huomattavan erilaisen kuvan turvallisuusympäristöön liittyen. Aikaa on kulunut ainoastaan vuosi näiden kahden selonteon välissä.

Maahanmuuton syyt ja seuraukset

Maahanmuuttoon liittyvät kokonaisuudet turvallisuusympäristöä kuvatessa tullaan käsittelemään syiden ja seurauksien kautta. Aluksi tarkastellaan tapahtumia 2010-luvun alussa, jotka luovat pohjaa kokonaisuuden ymmärtämiselle. Tässä kokonaisuudessa tullaan käsittelemään maahanmuuttoa ja turvallisuutta Valtioneuvoston selvityksen kautta. Selvitys on valmistunut vuoden 2015 aikana yhteistyössä Tilastokeskuksen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Tämä selvitys tuo esiin syyt ja seuraussuhteita.

Maahanmuuttaja käsitteellä viitataan vieraskielisiin ulkomaista syntyperää oleviin ihmisiin tai ulkomaan kansalaisiin. Vieraskielisyys tarkoittaa äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia ihmisiä. Toisaalta Suomessa puhutaan myös maahanmuuttajasukupolvista tai välisukupolvista. (Laitinen ym. 2016, 10.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojelua ja oikeutta oleskelle vieraassa maassa. Turvapaikan myöntäminen tarkoittaa pakolaisasemaa. Turvapaikan myöntäminen vaatii kansainvälisen suojelun tarvetta. Suojelun tarve tulee konkreettiseksi, kun on aihetta pelätä yksilön joutumista vainoamisen kohteeksi. Näitä syitä voivat olla alkuperä, uskonto, kansallisuus, yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide. Turvapaikanhakijat tulevat Suomeen laillisesti sekä laittomasti. (Laitinen ym. 2016, 12.)

Lähtökohdat maahanmuuton takana ovat pitkällä historiassa. Vuodesta 2010 alkaen voidaan löytää tiettyjä syitä maahanmuuton kasvuun Euroopassa. Jasmin Revon (2013) mukaan vuosikymmeniä kestänyt yksinvaltainen järjestelmä ja sosioekonomiset haasteet aloittivat vuonna 2011 arabikevääksi kutsutun kansannousun Pohjois-Afrikassa ja Lähi-Idässä. Pohjois-Afrikassa tapahtumat johtivat vallankumouksiin Tunisiassa ja Egyptissä. Libya ajautui sisällissotaan. Marokossa ja Algeriassa arabikevään vaikutus jäi heikommaksi. (Repo 2013, 1.)

Yksi kansannousun seurauksista oli ISIS- järjestön nousu ja sen toiminta etenkin Lähi-idässä. Tiina Vuorimäen (2017) mukaan taistelut jatkuivat aina vuoteen 2016. Vuosina 2013-2016 pakolaistilanne paheni entisestään ja vaikutukset alkoivat näkyä maailmalla. Pakolaisten määrä oli yli kuusi miljoonaa ja naapurimaissa lähes viisi miljoonaa. (Aamulehti 15.10.2017.)

Pakolaiskriisin alku on vuodessa 2011. Tämän kriisin syinä voidaan pitää Syyrian sotaa ja hauraiden valtioiden luomaa epävakautta. Näihin maihin voidaan lukea Libya, Somalia, Sudan, Kongon Demokraattinen Tasavalta, Irak ja Afganistan. Etelä-Euroopassa oleva ihmisten määrä alkoi purkautua ja saavutti huippunsa pakolaisten määrässä vuosien 2014-2015 välisenä aikana. (Bundy 2016, 6.)

Vuonna 2015 Eurooppaan tulleista reilusta miljoonasta turvapaikanhakijasta Suomeen saapui 32 476 henkilöä. Määrä on 890 prosenttia enemmän kuin edellisvuotena. Suomeen tuli väkilukuun suhteutettuna eniten turvapaikanhakijoita. Määrä oli 0,6 prosenttia koko Suomen väestöstä ja maan väkilukuun verrattuna eniten Euroopassa. (Maahanmuuttovirasto, 2015.)

Pakolaisvirtojen myötä äärinationalistinen puoluetoiminta on nostanut päätään Euroopassa. Puolueiden sanoma liittyy usein muslimimaista tulevien maahanmuuttajien vastaisuuteen. Tämä aiheuttaa maahan tulleille kokemuksen syrjityksi tulemisesta. (Bergen ym. 2022, 41.)

Tästä johtuen islamofobia on noussut omaksi syyksi maahanmuuttoon liittyen. Äärioikeistolaiset ryhmät ovat toteuttaneet väkivaltaisia iskuja muslimeja kohtaan. Tämä aiheuttaa vastakainasettelua ja mahdollistaa koston kierteen osapuolten välillä. Äärioikeiston toiminta muslimeita kohtaan on ollut suhteellisen olematonta. (Hegghammer & Cook 2016, 77.)

Valtioneuvoston tilaaman selvityksen mukaan Suomessa ennen vuotta 2015 laittomasti ilman oleskelulupaa olevia on ollut noin muutama tuhat. Vuonna 2015 määrä lisääntyi huomattavasti. Suurin osa Suomeen tulleista ilmoittautui turvapaikanhakijoiksi ja heidän kotimaansa olivat Irak, Somalia tai Afganistan. Laittomaan oleskeluun liittyy laitton maahantulo. Laittomasta maahantulon järjestämisestä on epäiltyjä aikaisempaa enemmän. Maahantulon järjestämisestä epäiltyjä vuonna 2015 olivat tyypillisesti Irakin, Ruotsin, Syyrian, Somalian tai Venäjän kansalaiset. (Laitinen ym. 2016, 24.)

Ulkomaalaistaustaisten tekemät seksuaalirikokset ovat tulleet kansan tietoisuuteen median kautta. Raiskaukset, joukolla tapahtunut seksuaalinen ahdistelu ja häirintä ovat luoneet pelon tunnetta erityisesti naisten ja nuorten keskuudessa. Tästä johtuen erilaisten henkilökohtaisten

turvavälineiden, kuten suihkeiden ja itsepuolustuskurssien suosio oli lisääntynyt. Poliisin tietojen mukaan seksuaalisen ahdistelun tapauksissa vuodelta 2015 noin 13 prosenttia epäillyistä oli ulkomaalaistaustaisia. (Laitinen ym. 2016, 78.)

Asuinalueiden segregatio eli eriytyminen nähtiin Laitisen ym. selvityksen mukaan hyvinvoinnin vajeena ja turvattomuuden kokemuksena. Tämä nähtiin maahanmuuttopolitiikasta kumpuavana ongelmana. Mikäli ongelmiin ei tartuta pitkäjänteisesti, niistä voi muodostua tulevaisuudessa erilaisia haitallisia ilmiöitä turvallisuuden osalta. Tällaista kierrettä on haastava lähteä kitkemään pois. (Laitinen ym. 2016, 170.)

Kotoutumisen eli integraation onnistuminen nähtiin vajavaiseksi afgaani-, somali- ja irakilaisistaustaisten osalta. Ongelmat olivat lähteneet liikkeelle aikaisemmasta riittämättömästä maahanmuuttajasukupolvien hyvinvoinnin ja turvallisuuden tukemisesta. Tulevaisuuden näkymät eivät olleet yhtään paremmat, sillä kansantalouden ja kuntien talousnäkymät eivät olleet valoisia. Ongelman ratkaisuksi nähtiin uusien toimien kehittäminen kustannustehokkuuden ja talouden vaikuttavuuden näkökulmasta. Lisäksi nähtiin tarve kansalliselle ja EU:n tasolla olevalle pakolaispolitiikalle. (Laitinen ym. 2016, 170.)

Mielenkiintoisin tämän turvallisuusympäristön muutoksen aiheuttamista seurauksista on pakolaisvirtojen tuleminen suurimmalta osin Irakin ja Afganistanin suunnalta. Toisaalta taas maahanmuuttoon liittyvien ongelmien perusteet ovat kaukana historiassa ja korjaavien liikkeiden tekeminen on monimutkainen tie. Mediassa käsiteltyjä rikoksia ja tuomioita ulkomaalaistaustaisten tekemänä voidaan pitää yhtenä syynä tämän aiheen nousemiseksi esille aineistosta.

Venäjän toiminta

Aineistosta nousseena kolmantena aihepiirinä oli Venäjän toiminta. Tässä luvussa esitellään Venäjän kehitystä ja toimintaa 2010-luvulla Suomen turvallisuusympäristöä uhkaavaksi tekijäksi. Merkittävin yksittäinen turvallisuusympäristön poikkeama Venäjän toimesta oli aineiston mukaan Krimin valtaaminen ja tästä aiheutunut tilanne Ukrainassa. Tämänkin aihealueen juuret ovat kauempana kuin 2010-luvulla, mutta käsittelen rajaukseni mukaan tätä ajanjaksoa ainoastaan tässä kappaleessa.

Venäjä on Suomelle tärkein ulkoinen puolustuspolitiikan tekijä. Puolustusta on rakennettu Venäjän uhkapotentiaalin mukaan. Venäjä ei ole ollut Suomelle samaan tapaan puolustuspo-

liittinen yhteistyökumppani kuin länsimaat. Yhteistyö Venäjän kanssa on puolustuksen osalta jäänyt sotilaallisten tahojen yhteyksien ylläpitämiseksi. (Nokkala 2009, 76.)

Valtioneuvoston selonteon mukaan Venäjä ajaa moninapaista maailmanjärjestystä. Venäjä korosti valtion suvereniteettia ja sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatetta. Kansainvälisissä konflikteissa Venäjän päämääränä on rajoittaa kansainvälisen yhteisön väliintuloa. Venäjän ulkopoliittikan painopiste on entisellä Neuvostoliiton alueella, jossa se pyrki pitämään tai lisäämään vaikutusvaltaa. Venäjän turvallisuus- ja puolustuspolitiikka perustuu Yhdysvaltojen ja Naton uhkaan etupiirijattelun mukaisesti. Sotilaspolitiikassa korostuu suhteet Yhdysvaltoihin sekä Aasian geostrategisiin alueisiin. Euroopan merkitys ei tule poistumaan laajemmin turvallisuusajattelussa. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 30.)

Venäjän toteuttama Krimin kaappaus vuonna 2014 ja vaikuttaminen Itä-Ukrainassa ovat konkreettisia toimia. Vuosien 2014 -2015 välisenä aikana Venäjä otti osaa Syyrian sotaan, jolloin Venäjällä hyväksyttiin uusi sotilasdoktriini. Pääuhkaksi Venäjällä nähtiin Nato- joukkojen ja kaluston lisääntyminen Venäjän rajoilla. Muita uhkia olivat Yhdysvaltojen strategisten ballististen aseiden ohjustorjuntajärjestelmien kehittäminen, maailmanlaajuisen iskun doktriini, avaruuden aseistaminen ja täsmäaseiden kehittäminen sekä hybridisodan menetelmien kehittäminen. (Kangaspuro 2021, 3; Konyshchev and Sergunin, 171.)

Ukrainan kriisin kiristymisen aseelliseksi selkkaukseksi vuonna 2013 sai Yhdysvallat ja Euroopan hämillään. Niillä ei ollut keinoja vastata Venäjän hyökkäykseen Ukrainan alueelle. Taloudelliset pakotteet ja sanktiot tulivat keinovalikoimaan näiden tapahtumien jälkeen. Sanktiot ja pakotteet osuivat esimerkiksi Itämeren alueelle, koska siellä sijaitsivat Naton uudet jäsenvaltiot. Ukrainan tapahtumat saivat Naton aiheuttamaan painetta Venäjää vastaan. Yhdysvallat moninkertaistivat sotilaskulunsa Euroopassa. Baltian maihin ja Puolaan lähetettiin Naton joukkoja harjoittelemaan sekä ryhdyttiin kuljettamaan ja varastoimaan kalustoa. (Kangaspuro 2021, 3-4.)

Itämerellä ja Arktisella alueella Venäjä on toteuttanut ennakoivaa sotilaallista valmistautumista. Sotilaallinen ja poliittinen vaikuttaminen informaatiovaikuttamisen avulla ovat olleet keinoja. Sotilaallisesta voimasta Venäjä viestittää sotaharjoituksilla ja ilmavoimien toiminnan lisäämisellä. Naton toimintaan reagoitiin hyvinkin aggressiivisesti. Tästä esimerkkeinä ovat venäläisten hävittäjien ja laivaston toiminta Kaliningradin lähellä, kun Naton aluksia ja hävittäjiä on havaittu kyseisellä alueella. Mustanmeren alueella oltiin havaittu samanlaista toimintaa Naton ja Venäjän välillä. (Kangaspuro 2021, 4.)

Valtioneuvoston selonteon (2012) mukaan vallan keskittyminen ainoastaan presidentille tulee säilymään jatkossa. Puolueiden rooli tulee olemaan vähäinen päätöksenteossa. Venäjällä järjestettiin määräaikaiset vaalit liittovaltion tasolla vuoden 2016 lopussa. Edellisen presidentin toimesta käynnistetyt uudistukset poliittisten puolueiden perustamisesta olivat lisänneet venäläisten odotuksia järjestelmän reformista. Kehitys oli ollut hidasta ja venäläisiä oli mietityttänyt oikeusvaltion puutteet ja laajalle levinnyt korruptio. (Valtioneuvoston kanslia 2012, 32.)

Vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspolittisen selonteon mukaan Venäjä on toimillaan ja tulkinnoillaan kyseenalaistanut turvallisuusjärjestyksen ja horjuttanut sitä viimeisen vajaan kymmenen vuoden aikana. (Valtioneuvosto 2016, 13) Venäjän keinovalikoimaan kuuluvat sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot. Venäjä pyrki palauttamaan suurvalta-asemansa ja ei ole enää halukas yhteistyöhön kansainvälisen turvallisuuden osalta. (Valtioneuvoston kanslia 2016, 15-16.)

Sotilaallista keinovalikoimaa Venäjä käytti Krimin valtaamisessa. Helmikuussa 2014 Krimin niemimaalle ilmestyi tunnuksettomia sotilaita, jotka olivat Venäjän erikoisjoukkoja. Yleisesti pidetään selvänä, että Krimin tapahtumia johdettiin Moskovasta käsin. Krimiltä konflikti levisi Itä-Ukrainaan. Venäjämieliset mielenosoittajat vaativat kansanäänestystä alueen tulevaisuuden parantamiseksi. (Yle elävä arkisto 02.03.2022.)

Uusi ei-sotilaallinen keino tuli käyttöön vuonna 2015, kun Venäjän puolelta saapui 1756 maahantulijaa Suomeen. Samaan aikaan Suomeen tuli turvapaikanhakijoita vajaa 32 500 enimmäkseen Ruotsin ja Pohjois-Suomen kautta. (Silvan & Nyyssönen 2021.)

Vuoden 2017 valtioneuvoston puolustusselonteon mukaan Itämeren alueen sotilasstrateginen merkitys oli kasvanut ja toiminta siellä lisääntynyt. Arktisella alueella sotilaallinen läsnäolo oli lisääntynyt. Venäjän strategisten aseiden sijoituspaikkana ollut Kuolan niemimaa tulee pysymään tärkeänä. (Valtioneuvoston kanslia 2017, 8.)

Venäjän tavoitteena oli vahvistaa etupiirijakoaan perustuvaa turvallisuusrakennetta. Viimeaikaiset toimet olivat osoittaneet Venäjän kykenevän käyttämään nopeasti sotilaallista voimaa ja muuta laajaa keinovalikoimaa. Venäjä oli jatkanut asevoimien kehittämistä ja näitä toimintoja oltiin testattu Syyriassa. Venäjä oli panostanut puolustukseen niin arktisella alueella kuin läntisellä rajallaan. (Valtioneuvoston kanslia 2017, 8.)

Venäjä pyrki haastamaan Naton kyvyn tukea Baltian maiden ja Itä-Euroopan alueen puolustusta mahdollisen sotilaallisen kriisin uhatessa. Venäjällä oli kaukovaikutteisia aseita, joilla se pystyi vaikuttamaan ilmatilaan ja merialueille. Sotilaallisen joukkojen liikuttelu oli kehittynyt paljon ja ne kykenivät nopeaan ja yllätykselliseen alueiden valtaamiseen. (Valtioneuvoston kanslia 2017, 9.)

Näiden selontekojen ja uutisten perusteella 2010-luvun haasteet Venäjän kanssa olivat todelliset. Konkreettisia toimia oltiin nähty mediassa ja toisaalta taas mahdollisia uhkia oltiin tunnistettu selonteoista. Näiden yhteisvaikutuksena aineistosta noussut huoli Venäjän toimille on ymmärrettävä kokonaisuus. 2010-luvun toimet maailmanpolitiikan kentällä ovat olleet paluu kylmän sodan aikaan. Venäjän toiminnasta on uutisoitu runsaasti ja vastakkainasettelu idän ja lännen välille on muodostunut.

3. MAANPUOLUSTUSTAHTO

Tässä tutkimuksessa keskeisenä käsitteenä on maanpuolustustahto. Ensimmäiseksi tarkastellaan maanpuolustustahdon tutkimusperinnettä, joka on saanut alkunsa Ruotsista. Seuraavaksi esitellään tutkimusperinnettä ja merkittävimpiä kohtia tutkimusperinteen historiassa. Seuraavassa kappaleessa luodaan katsaus maanpuolustustahtoon ilmiönä; mistä maanpuolustustahto rakentuu eri tutkimuksien mukaan ja millä tavalla käsite on ymmärretty. Lopuksi kerrotaan, millä tavalla maanpuolustustahtoa mitataan Suomessa.

3.1. Maanpuolustustahdon tutkimusperinne

Maanpuolustustahtoa ilmiönä on tutkittu 1950-luvulta lähtien. Maanpuolustustahdon käsitteen tutkimuksen perinteet ovat Ruotsissa. Vuodelta 1953 oleva komiteamietintö käsitteli psykologista puolustusta. Tämän mietinnön kautta Ruotsiin perustettiin viranomaisorganisaatio, mikä hoiti psykologista puolustusta. (Leimu ym. 2008, 7; Kosonen 2019, 16.) Ruotsiin perustettiin psykologisen puolustuksen komitea, joka pohti ilmiötä laajemmin. Kyseisestä viranomaisorganisaation tekemästä raportista vuodelta 1952 on muotoutunut perinteiseksi maanpuolustustahtokysymyksi nousut, ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.” (Kekäle 1998, 61.) Jaakko Valtasen diplomityön perusta ja Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan työ loivat klassisen kysymyksen maanpuolustustahdon mittaamiseen.

Jaakko Valtasen voidaan sanoa olevan ensimmäinen maanpuolustustahdon tutkija Suomessa. Hänen diplomityönsä ”Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa.” Valtasen käyttämät tutkimusmenetelmät olivat aikaansa edellä. Näihin kuuluivat haastattelut tai kyselyt. Näiden tutkimustulosten todetaan kiinnittäneen maanpuolustustahdon ja hengen osaksi suomalaista arvomaailmaa. (Leimu ym. 2008, 31-32.)

Sinkon (2010) mukaan Valtasen diplomityö ei ollut valmistuessaan julkinen. Tiivistelmä työstä julkaistiin Tiede & Ase – aikakauskirjassa 1957. Tutkimustyön ajatukset pääsivät kansan tietoisuuteen Valtasen toimiessa Henkisen maanpuolustuksen komitean (HKM) sihteerinä ja myöhemmin Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan (HMS), että sitä seuranneen Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) jäsenenä. (Sinkko 2010, 7.)

Leimu ym. (2008, 32) toteavat Valtasen diplomityön muuttaneen suomalaisten ajattelua maanpuolustustahdon osalta. Se alkoi muotoutumaan osaksi suomalaista arvomaailmaa. Valtasen diplomityön sisältö loi perustan suomalaiseen maanpuolustustahdon tutkimukseen. Tämän tutkimustyön kautta Valtanen päätyi vuonna 1963 perustettuun Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan (HMS) komiteaan, jonka tehtävänä oli seurata suomalaisen maanpuolustuksen henkistä tilaa. Tähän kokonaisuuteen kuului muun muassa maanpuolustustahto. (Leimu ym. 2008, 33-35.)

Valtasen tutkimuksen jälkeen maanpuolustustahdon tutkimusta jatkoi Antti Eskola. Hän käytti Valtasen keräämää aineistoa omassa tutkimuksessaan. Eskolan tutkimus vuodelta 1962 ”Yhteiskunnan säilyttämisestä ja puolustamisesta koskevat arvostukset” käytti ensimmäisenä suomalaisena tutkimuksena maanpuolustustahtoa terminä. Tutkimus käsitteli yhteiskunnan puolustamiseen liittyviä asenteita. (Rainio 2002, 82.)

HMS korvattiin parlamentaarisella Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnalla (MTS) vuonna 1975. MTS on toteuttanut vuosittain mittauksia suomalaisten turvallisuuspoliittisten asenteiden osalta. Osa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (HMS) käyttämistä kysymyksistä on vieläkin käytössä mielipidemittauksissa. (Leimu ym. 2008, 54.)

1970-luvulta lähtien suomalaisille on tehty kyselytutkimuksia Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunnan (HMS) ja Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) toimesta, jotka ovat käsitelleet maanpuolustustahtoa (MTS 2022, 58). Näiden kyselytutkimuksien aineistoa on esitelty median kautta, joka on perinteisesti muodostanut maanpuolustustahdon määrän suomalaisten keskuudessa.

MTS:n mittaushistoriasta voidaan erotella klassinen maanpuolustustahtoon viittaava kysymys: ”Jos Suomeen hyökätään, olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava kaikissa tilanteissa aseellisesti, vaikka tilanne näyttäisi epävarmalta?” MTS:n tutkimuksien mukaan henkilökohtaista maanpuolustustahtoa on selvitetty muutaman vuoden välein vuodesta 1995. (MTS 2022, 60.)

Valtanen (1984) tuo esille sen, että turvallisuuspoliittisiin sekä maanpuolustusasenteisiin vaikuttaa vahvasti, kuinka tärkeänä kansalaiset pitävät puolustettavan arvoisia kokonaisuuksia. Toinen tärkeä teema on, kuinka maanpuolustuksella kyetään edistämään näitä puolustamisen arvoisia kokonaisuuksia. (Valtanen 1984, 16-18.)

3.2. Aikaisempi tutkimus maanpuolustustahdosta

Maanpuolustustahdon ympärille rakentuvaa tutkimusta on julkaistu viime vuosina suhteellisen paljon. Ilmiötä on tutkittu pääosin Puolustusvoimien alaisissa laitoksissa. Joitakin tutkimusprojekteja on toteutettu myös muissa instituutioissa. Tässä luvussa käsitellään 2010-luvulta lähtien tullutta tutkimusta maanpuolustustahdon osalta. Ensimmäiseksi tarkastellaan viimeisimmät tutkimusprojektit ja väitöskirjat aiheen ympärillä. Tämän jälkeen siirrytään muihin tutkimuksiin ja artikkeleihin.

Vuosittain julkaistavassa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) mielipidetutkimukset ovat jo perinteinen mittari maanpuolustustahdon mittaamisen osalta. MTS on toiminut vuodesta 1976 alkaen ja mielipidetutkimuskysymyksiä on kerätty vuodesta 1964. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuonna 2022 ilmestynyt on tuorein tutkimusjulkaisu maanpuolustustahdon osalta. Vuodelta 2022 on poikkeuksellisesti julkaistu kaksi mielipidetutkimusta, toukokuussa ja joulukuussa.

Tutkimusprojektit maanpuolustustahdosta 2010-luvulla on Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO -tutkimusprojekti vuosilta 2016-2019. Tutkimusprojektin tarkoituksena oli tarkastella tunnistettuja maanpuolustussuhteen ulottuvuuksia. Ensimmäinen vaiheessa tavoitteena oli selvittää, kuka osaisi puhua suhteestaan maanpuolustukseen ja kenellä tämä suhde on problematisoitunut. Toisessa vaiheessa oli tarkoitus syventää tutkimusta maanpuolustustahdon ymmärtämiseksi. Tutkimuksen aineisto koostuu noin 1600 vastaajan kyselystä, jonka aineiston yhtä osaa on käytetty myös tässä tutkimuksessa.

Risto Sinkko (2015) tutkii väitöskirjassaan sekä yleistä että henkilökohtaista maanpuolustustahtoa. Tutkimuksessa käytettiin maanpuolustusajattelu -termiä yleisen ja henkilökohtaisen maanpuolustustahdon selittävänä kokonaisuutena. Käytetty aineisto oli varusmiesten kotiutuskyselyt vuosilta 2000-2008, sekä vuonna 2010 Siilasmaan työryhmälle kerätty aineisto kolmesta varuskunnasta. Maanpuolustustahdon osalta tutkimustuloksena mainitaan yksilön tekemän omat ratkaisunsa maanpuolustustahtoon suhtautumisessa ennen varusmiespalveluksen aloittamista. Varusmiespalveluksen aikana maanpuolustustahto laski lievästi. Aineistoa tutkittiin tilastollisesti kuvailemalla.

Maanpuolustustahdon tutkimuksesta väitöskirjan on tehnyt Jarkko Kosonen (2019). Väitöskirjan otsikkona on kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina -asevelvollisten sitoutuminen

maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin. Tutkimuksessa on tarkasteltu suomalaisten asevelvollisten sitoutumista maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin. Kosonen on tutkimuksessa käyttänyt aineistonaan asevelvollisille tehtyä kyselyä, sekä teemahaastatteluja. Loppupäätelmänä ehdotettiin maanpuolustustahto -käsitteen laajentaminen maanpuolustussuhde -käsitteeseen. Kososen mukaan tämä avaisi laajemman teoreettisen mahdollisuuden käsitteen tutkimiselle.

Toinen tutkimus maanpuolustustahdon aihepiiristä on Pasi Jalkasen tutkimus (2019). Diplomityö käsittelee kansalaisten suhdetta maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon. Hän paneutuu tarkemmin maanpuolustustahtoon ja maanpuolustussuhteeseen tutkimuksessaan. Tutkimuksen aineistona on käytetty kyselyä, mikä kattoi vastaajien osalta koko kansanryhmän. Maanpuolustustahdon suhtautumiseen vaikutti paljon erilaisten ryhmien kansalaisuudet ja uhkakäsitykset.

Mikko Vartiainen diplomityö (2021) käsittelee maanpuolustustahtoisuuden yhteyttä turvallisuuden ja turvattomuuden tunteisiin maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan mielipidekysymyksissä. Tutkimus käsittelee kansalaisten suhtautumista maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon. Aineistona on käytetty kyselyä, joka oli suunnattu koko kansanryhmälle. Tutkimustulosten perusteella suhtautuminen puolustusmäärärahoihin oli maanpuolustustahdon tekijöistä vahvimmin yhteydessä turvallisuuden tunteeseen. Toisaalta taas henkilökohtainen maanpuolustustahto ja yleinen maanpuolustustahto nähtiin erilaisena asenteisiin katsottuna.

Sami Rautio on tutkinut diplomityössään (2017) reserviläisten henkilökohtaisen puolustustahdon motiiveja 2010-luvulla. Tutkimuksessa selvitettiin reserviläisten motiiveja haastatteluaineiston avulla. Tutkimuksen tuloksena havaittiin, ettei erilaisiin motiiveihin kyetty vaikuttamaan yksilön ulkopuolelta.

Kososen, Tallbergin, Haralan ja Simolan kirjoittama (2017) tutkimusartikkeli käsittelee maanpuolustustahtoa. Artikkelin julkaistiin Puolustuslinjalla - Yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuudesta vuonna 2017. Tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten maanpuolustustahtoa sodankaltaisissa olosuhteissa. Tutkimuksessa käytettiin aineistona kyselyä, mikä oli kerätty vuonna 2016 maavoimien sotaharjoituksessa varusmies- ja reserviläisjoukolla. Aineisto analysoitiin määrällisin menetelmin. Tutkimuksessa havaittiin maanpuolustustahdon olevan korkealla. Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää asevelvollisten maanpuolustustahdon mittausmenetelmiä.

Kososen, Puustinen ja Tallbergin Maanpuolustustahdosta maanpuolustussuhteeseen -artikkeli Tiede ja Ase lehdessä (2019) käsittelee tekijöitä maanpuolustustahdon rakentumisessa. Tutkimuksen aineistona oli siviilipalvelusta suorittavat ja reservistä eronneet suomalaisten asevelvollisten haastattelut. Artikkelin mukaan kansalaisuuteen kuuluu velvollisuus osallistua maanpuolustukseen. Osa kansalaisista haluaa tuoda oman panoksensa yhteiskunnan kokonais turvallisuuden toimijoina.

Häkkinen, Kaarkoski, Tilli ja Hart (2020) ovat tutkineet puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla kansalaisten käsityksiä maanpuolustustahdosta ja sen merkityksistä. Tutkimuksen aineistona on sekä MTS:n tutkimuskysymyksiä, sekä haastattelut Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijoille ja rauhanjärjestöön kuuluville henkilöille. Näiden ryhmiin kuuluvien henkilöiden nähtiin pohtineen omaa suhtautumistaan maanpuolustamiseen aktiivisesti, joten heillä voisi olla tutkimuksellisesti jotain annettavaa suhteestaan maanpuolustukseen

Maanpuolustustahtoa on tutkittu myös tutkittu Puolustusvoimien ulkopuolella. Hoikkala, Ojajärvi ja Tahvanainen ovat tutkineet (2014) maanpuolustustahtoa ylisukupolvisesta näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitettiin maanpuolustustahdon ja varusmiespalveluksen ylisukupolvisia käsityksiä. Maanpuolustustahtoa tarkasteltiin laajan laadullisen aineiston avulla. Tutkimus on toteutettu Nuorisotutkimusverkoston alla.

Mikko Salasuo (2020) on omassa artikkelissaan käyttänyt Hoikkalan, Ojajärven & Tahvanaisen tutkimustuloksia. Salasuo kirjoittaa maanpuolustustahdon ylisukupolvisena arvona, asenteena ja käytäntönä. Hän tarkastelee maanpuolustustahtoa sosiaalishistorian ja ylisukupolvisuuden näkökulmasta. Tutkimus selvittää sukupolvelta toiselle välittyvää maanpuolustustahdon sisältöjä, käytäntöjä ja muotoja.

Vuosien 2018-2020 aikana Jyväskylän yliopistossa on tehty tutkimushanke maanpuolustustahdon käsitteen parissa. Häkkinen, Kaarkoski, Tilli ja Villman ovat tutkijoina tässä hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on ollut analysoida erityisesti Suomen poliittisia debatteja pitkällä aikavälillä (1939-2017) ja analysoida maanpuolustustahtoon tehtyjä tulkintoja. Muut tarkasteltavat maat ovat Ruotsi ja Itävalta. Tutkimushankkeen kautta on julkaistu useita tutkimusjulkaisuja. (Häkkinen ym. 2022.)

3.3. Maanpuolustustahto käsitteenä

Suomalaisten maanpuolustustahtoa on mitattu jo 1950-luvulta alkaen, vaikka sille ei olla pystytty rajaamaan yksiselitteistä määritelmää. Erilaisia mittareita ja kyselyitä on toteutettu, mutta varsinainen ydinkäsite on silti määrittelemättä. (Kosonen 2019, 37.) Sana maanpuolustustahto koostuu kolmesta eri käsitteestä. Nämä kuvaavat kansan tahtoa puolusta omaa maataan (Häkkinen ym. 2020, 23).

Maanpuolustustahto käsitteellisesti tarkasteltuna on laaja kokonaisuus. Sinkon mukaan maanpuolustustahto voidaan nähdä sosiaalisena konstruktion ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Maanpuolustustahto on rakentunut muiden yhteiskunnan sosiaaliseen todellisuuteen liittyvien ilmiöiden mukaisesti. (Sinkko 2015, 8.) Klaus Helkaman (2015, 169) mukaan maanpuolustustahto määrittyy arvona, jossa näkyy yksilön halu huolehtia yhteisöstä ja läheisten turvallisuudesta.

Kansainvälisessä tutkimuksessa ei tunnisteta puolustustahto omana terminä. Lähelle samaa tarkoitusta ovat defence will -tai willingness to defend -käsitteet. Sinkko toteaa tutkimuksessaan, että maanpuolustustahto on käsite, mitä ei juurikaan käytetä muiden maiden osalta. Termi on pohjoismaissa ja asevelvollisuuden puolustusratkaisuissa perustuvissa maissa ymmärretty käsite. (Sinkko 2015, 4.)

Eskolan mukaan maanpuolustustahto voidaan yhdistää isänmaallisuuteen. Isänmaallisuus ilmenee esimerkiksi yksilön puolustushaluna kotimaataan kohtaan. Maanpuolustustahto, isänmaallisuus ja puolustustahto omaa maata kohtaa ovat erillisiä ilmiöitä. Niiden erilaisuus näkyy ristiriitaisuutena. Ihminen voi olla puolustustahtoinen omaa maata kohtaan, mutta ei koe aseellisen puolustuksen oikeutusta. Maanpuolustustahdon muodostumisessa erilaisia teemoja ovat kiintymys omaa maata kohtaan ja halu kuulua ryhmään tai kansakuntaan. (Eskola 1962, 9–12.)

Maanpuolustustahtoon liittyvien puhetapojen muutokset liittyvät aina yhteiskunnan kautta tapahtuvaan kehittymiseen. Kansalaisten maanpuolustushenkeen- ja tahtoon vaikuttavat se, millaiseksi Suomea uhkaava sota tai aseellinen selkkaus ajatellaan, mikä on sen todennäköisyys ja miten uskottava Suomen puolustus on. (Helkama 2015, 169–175, vrt. Myyry 2009, 12.)

Sotilaallinen maanpuolustus on osa turvallisuuden rakentamista erityisesti sellaisessa maassa, jonka maanpuolustus nojaa kansalaisten laajaan osallistumiseen. Tämä on tilanne esimerkiksi Suomessa. Tällöin maanpuolustus on riippuvainen yhteiskunnan tilasta, kuten maanpuolustustahdon kohdalla on usein pohdittu. (Häkkinen ym. 2020, 24.)

Kosonen (2019, 20-23) jaottelee omassa väitöskirjassaan maanpuolustustahdon yksilölähtöiseksi ja kollektiiviseksi ilmiöksi. Käsite tarkoittaa yksilön valmiutta ja halukkuutta puolustaa omaa maataan aseellisesti. Maanpuolustustahtoinen henkilö haluaa puolustaa aseellisesti omaa maataan. (Kosonen ym. 2017, 96–97.)

Myyryn tutkimuksessa maanpuolustustahto ilmenee kahdenlaisena toimintana. Aseellinen puolustaminen tai yhteiskunnan maanpuolustukseen osallistuvaksi toiminnaksi. Maanpuolustustahto vastaavasti määritellään yksilön vapaaehtoiseksi tahdoksi toimia kotimaan hyväksi. Maanpuolustustahto on myönteistä asennoitumista suomalaista yhteiskuntajärjestystä, ihmisiä, kulttuuria ja luontoa kohtaan. Se on halua tehdä asioita näiden kokonaisuuksien hyväksi. (Myyry 2009, 58-60.)

Sinkko pohtii omassa tutkimuksessaan, että maanpuolustustahto nähdään julkisessa keskustelussa kansan ominaisuutena. Maanpuolustustahto nähdään ilmiönä, eikä se olisi yksilön henkilökohtainen ominaisuus. Yhteiskunnassa vallitsee yhteinen näkemys maan puolustamisesta niin rauhan, kuin sodan aikana. Sinkon mukaan maanpuolustustahto on konsensuskäsite, joka vaatii yhteiskunnan tukea tarvittavaan puolustautumiseen. (Sinkko, 2015, 7.)

Voidaankin todeta, että jokaisella kansalaisella on oma käsityksensä maanpuolustustahdosta. Termiin on niin monta näkemystä kuin on ihmisiä tämän ilmiön ympärillä. Näin ollen maanpuolustustahdolla ei ole yhtä oikeaa määritelmää, eikä sellaista voida käytännössä kehittää. Maanpuolustustahtoon vaikuttaviksi tekijöiksi voidaan nimetä esimerkiksi isänmaallisuus, yhteisöllisyys, vastuu, kunnia ja uskollisuus. Negatiiviset asiat ylläpitävät myös maanpuolustustahtoa, esimerkiksi pelon ja vihan tunteen kautta. Maanpuolustustahdon eri osatekijät ovatkin suhteellisen samanlaisia. Eri vuosina ne saavat uuden merkityksen ympärillä tapahtuvien muutosten mukaan. Maanpuolustustahto on loppujen lopuksi näkökulma, mikä on yksilön mielestä puolustamisen arvoista ja millä tavalla se toteutetaan. (Terho 2010, 110.)

Maanpuolustustahto on tutkimusten mukaan erittäin laaja käsite. Se voidaan ymmärtää yhteiskunnallisesta tai yksilöllisestä näkökulmasta. Seuraavaksi tarkastellaan maanpuolustustahtoa yksilön näkökannalta eli maanpuolustussuhteena. Syy siihen on tämä tutkimus, jonka

kautta pyritään löytämään yksilön mielipiteistä vastauksia maanpuolustustahtoa nostaviin tai laskeviin tekijöihin.

3.4. Maanpuolustussuhde

Kososen väitöskirjan mukaan kansalaisen maanpuolustussuhde on yksi reflektiotaso yksilön ja yhteiskunnan välisessä suhteessa maanpuolustukseen. Maanpuolustussuhde rakentuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan, ympäristön ja lähiyhteisöjen kanssa. Maanpuolustussuhde on muuttuva ilmiö ja se kehittyy yksilön elämän aikana. (Kosonen 2019, 42.)

Maanpuolustussuhteen käsite rakentuu neljästä tekijästä. Ne ovat ”maanpuolustusasenne, maanpuolustusluottamus, maanpuolustusosaaminen ja maanpuolustustoimijuus.” (Kosonen ym. 2019, 311.) ”Maanpuolustussuhdetta kehystäviä tekijöitä ovat kiinnittyminen yhteiskuntaan, kokemus valtiosta puolustamisen arvoisena ja käsitys uhkista ja niihin vastaamisesta” (Kosonen 2019, 61).

Käsitteenä maanpuolustussuhde on muodostunut tutkimuksen kautta vuoden 2017 jälkeen. Termi laajentaa kansalaisten suhdetta maanpuolustustyön ja maanpuolustuksen välillä. Maanpuolustustahto on yksi maanpuolustussuhteen ulottuvuus. (Tallberg ym. 2018, 78.)

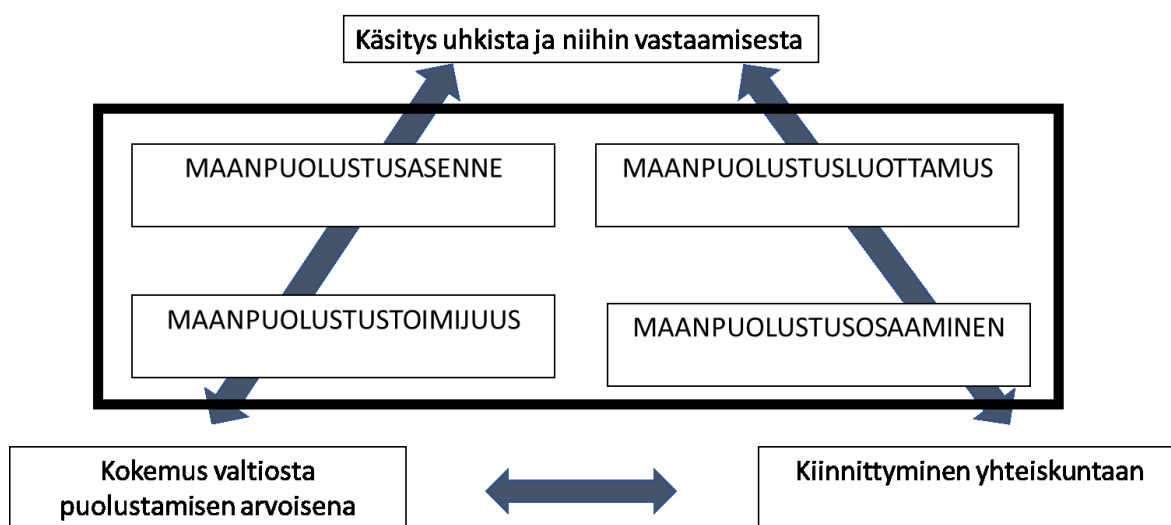
Kososen ehdottaa tutkimuksen tuloksiansa mukaan maanpuolustustahto -käsitteen laajentamisen maanpuolustussuhde -käsitteeseen. Tällä tavalla saataisiin laajempi teoreettinen katsanto kansalaisuuteen liittyvän ilmiön tutkimiselle. (Kosonen 2019, 64.) Tämä puoltaa käsitystä yksilön näkökulmaa maanpuolustustahtoon.

Maanpuolustussuhteen käsitteen avulla voidaan tarkastella kokonaisuutta laajemmin kuin aseelliseen puolustukseen kiinteästi liittyviä henkilöitä. Toisaalta asevelvollisuuteen perustuvassa puolustusratkaisussa kansalaisten suhde asevoimiin on selvempi kuin ammattiarmeijoihin perustuvissa puolustusratkaisuissa. (Kosonen 2019, 104.)

Maanpuolustussuhde nähdään perustuvan kolmeen eri tekijään. Ensimmäinen näistä on kiinnittyminen yhteiskuntaan, joka tarkoittaa luottamusta yhteiskuntaan. Kososen mukaan se on myös yksilön kokemusta valtiosta oikeudenmukaisena ja solidaarisena instituutiona. Toinen tekijä on kokemus valtiosta puolustamisen arvoisena. Kolmantena tekijänä on käsitys uhkista

ja niihin vastaamisesta. (Kosonen 2019, 61.) Kososen mukaan maanpuolustussuhde täydentää sotatieteellistä tutkimusta ja teoriaa kansalaisten, valtion ja yhteiskunnan välisten vuorovaikutussuhteiden mallintajana maanpuolustuksen kontekstissa. (Kosonen 2019, 73)

Näiden alakäsitteiden kautta muodostuu maanpuolustussuhteen kokonaisvaltaisempi tarkastelu ja voidaan tarkastella vain yhtä taustatekijää syvällisemmin (Tallberg ym. 2018, 78). Tässä tutkimuksessa tullaan paneutumaan kolmanteen tekijään eli käsitykseen uhkista ja niihin vastaamisesta. Maanpuolustussuhteen kuvaaminen on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2. Maanpuolustussuhteen neljä ulottuvuutta ja kehystävät tekijät (Kosonen 2019, 61.)

Maanpuolustusasenne

Maanpuolustusasenne luo kokonaisuuden henkilön suhteesta maanpuolustukseen, puolustusvoimiin, asevelvollisuuteen, asevelvollisuus aika, sotilaalliseen voimankäyttöön, aseisiin sekä tappamiseen. Asenne muuttuu eri elämänvaiheissa ja se voi vaihdella myönteisen ja kielteisen suhtautumisen välillä. Yksilön maanpuolustussuhteessa asenne vaikuttaa siihen, millä tavalla asevelvollisuus nähdään. Se voi olla valtion määräämä pakko, tietynlainen velvoite yksilölle tai mahdollisuus kokea jotain uutta. Maanpuolustusasenne voi tulla yksilön kautta esille kriittisinä asenteina maanpuolustusta kohtaan. Tämä voi näkyä totaalikieltäytymisenä. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustusluottamus

Maanpuolustusluottamus kuvaa kansalaisten luottamusta maanpuolustuksen eri tekijöihin. Luottamus vaihtelee yksilön omasta tunteesta turvallisuutta vaativia tilanteita kohtaan ja aina yhteiskunnan mahdollisuuksiin puolustautua erilaisissa kriiseissä. Yhteiskunnalliselta tasolta katsottaessa maanpuolustusluottamukseen kuuluu puolustuspoliittiset kokonaisuudet ja luotto oman maan puolustusjärjestelmään. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustusluottamus muodostuu kansalaisten omien kokemusten, käsitysten ja tietämyksen kautta. Luottamus rakentuu vaiheittain ja kehittyy ajan myötä. Ympärillä oleva turvallisuustilanne ja siihen tulevat muutokset vaikuttavat maanpuolustusluottamukseen. Tätä kokonaisuutta verrataan yksilöiden, yhteisöjen ja kansakuntien eri tasoilla. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustusosaaminen

Maanpuolustusosaaminen muodostuu henkilön maanpuolustukseen liittyvistä tiedoista ja taidoista. Laajasti ajateltuna maanpuolustukseen liittyvä osaaminen pitää sisällään koko kansalle maanpuolustukseen ja turvallisuuteen liittyvää kasvatusta sekä opetusta. Osaamista voidaan arvioida esimerkiksi koulutettua sotilasjoukkoa katsoessa tai kansalaisten toimintaa osana maanpuolustusta. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustus linkitetään usein aseelliseen puolustamiseen. Näitä taitoja opettavat puolustusvoimat ja vapaaehtoinen maanpuolustus. (Kosonen 2019, 60.) Puolustusvoimien osalta voidaan mainita varusmieskoulutuksen päämäärä, joka on tuottaa Puolustusvoimien sodan ajan joukkoihin sijoitettavaksi hyvän suorituskyvyn omaavia joukkoja ja hyvän osaamisen ja toimintakyvyn omaavaa henkilöstöä. (Varusmies 2022, 12.) Puolustusvoimien osalta voidaan puhua hyvinkin spesifistä osaamisesta maanpuolustusosaamisen kentässä. Vastaavasti vapaaehtoinen maanpuolustus voidaan ymmärtää laajasti ja toimijoita on tällä kentällä hyvinkin paljon.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta säättää Suomessa oma lakinsa. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta pitää sisällään Puolustusvoimien, sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaan keskittyviä kokonaisuuksia. ”Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen jäsenjärjestöt voivat sääntöjensä mukaisella tavalla järjestää turvallisuusasioita koskevia valistustilaisuuksia ja huolehtia liikuntakoulutuksesta sekä antaa muuta tarpeellista varautumis- ja johtamiskoulutusta omalla toimialallaan. Vapaaehtoiset maanpuolustusjärjestöt ylläpitävät maanpuolustustahtoa ja -taitoa sekä veteraaniperinteitä.” (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 25§.)

Kososen mukaan varusmieskoulutus, kertausharjoitukset ja vapaaehtoinen maanpuolustus toiminta ovat keskeiset tekijät maanpuolustusosaamisen kehittymisessä. Maanpuolustusosaaminen alkaa rakentua peruskoulutuskauden tietopohjan, median seuraamisen sekä oman harrastuneisuuden kautta. (Kosonen 2019, 60.)

Yhteiskunnan osalta voidaan todeta, että maanpuolustusosaamiseen on tullut jossain elämän vaiheessa kosketuspinta. Tämä painottuu enemmän varusmiespalveluksen käyneisiin henkilöihin. Toisaalta oma harrastuneisuus ja kiinnostus maanpuolustusta kohtaan tuottaa suurimman hyödyn maanpuolustusosaamisen kannalta yhteiskunnalle.

Maanpuolustustoimijuus

Viimeinen kokonaisuus tarkasteltaessa maanpuolustustahdon kokonaisuutta yksilön kannalta on maanpuolustustoimijuus. Kososen (2019) mukaan maanpuolustustoimijuus muodostuu yksilön suhteesta ja liikkumisesta maanpuolustuksen roolien välillä. Maanpuolustustoimijuuden sisällä yksilöllä on valinnanvapaus omaan rooliinsa suhteessa maanpuolustukseen. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustustoimijuus voi ilmentyä eri tavoilla. Asepalveluksen suorittaminen, osallistuminen maanpuolustukseen ja siellä hakea tiettyjä tavoitteita tai rooleja itselleen. Yksilöllä on myös mahdollisuus irtaantua maanpuolustustoimijuuden roolista. Tästä esimerkkinä mainitaan reservistä eroaminen tai poliittinen pasifismi. Maanpuolustustoimijuuden rooli voi muo-

dostua velvollisuuden, vapaaehtoisuuden tai ammatillisen profession kautta. (Kosonen 2019, 60.)

Maanpuolustustoimijuutta ovat tutkineet Kososen lisäksi Pirjo Jukarainen (2007) omassa tutkimuksessaan. Tutkimus tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaisia maanpuolustuksellisia toimenkuvia nuoret naiset näkivät mahdollisiksi itselleen ja ikätovereilleen. Jukarainen näki maanpuolustustoimijuuden olevan sukupuolittunut miesten hyväksi. (Jukarainen 2007, 70.)

Miikka Pohja on tutkinut omassa pro-gradussaan 2010-luvun turvallisuusympäristön vaikutuksia reserviupseerinaisten kokemuksiin maanpuolustusosaamisesta ja maanpuolustustoimijuudesta. Pohjan mukaan maanpuolustustoimijuus ja -osaaminen ovat selvästi yhteydessä toisiinsa. (Pohja 2020, 84.)

3.5. Maanpuolustustahdon mittaaminen

Maanpuolustustahdon mittaaminen siviiliväestön osalta toteuttaa perinteisesti Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan toimesta (MTS). Ensimmäiset mittaukset maanpuolustustahdon osalta toteutti MTS:n edeltäjä Henkisen maanpuolustuksen komitea vuonna 1964. (Sinkko 2015, 27)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta on tuottanut raportteja turvallisuuspoliittisten asenteiden kehittymisestä. Pisimpään raportoinnissa on pysynyt kysymykset maanpuolustustahdosta alkaen vuodesta 1970. (MTS 2022, 7.) Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan raportin mukaan mielipidemittaukset ovat heidän menestystekijänsä, joita tulee jatkaa tulevaisuudessakin. Heidän tavoitteensa on kehittää toimintaa laajempien tutkimushankkeiden kautta. Nämä tekijät ovat säilyttäneet MTS:n roolin mielipidemittausten tekijänä. (MTS 2009, 19.)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimuksen kohderyhmänä ovat 15-79-vuotiaat henkilöt Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Vuoden 2022 tutkimuksen koko oli 1033 henkilöä ja tämä joukko oli muodostettu kiintiöpoiminnalla. Kiintiöt määräytyivät ikä-, sukupuoli, suuralue – ja kuntatyypijakautuman perusteella. (MTS 2022, 7.)

MTS:n raporteissa pyritään pitämään ajankohtaisuus kysymyssarjojen muutosten avulla. Kysymyssarjat ovat muuttuneet vuosien varrella. MTS:n mielipide- ja asennetutkimuksissa on myös tutkittu kansalaisten mielipiteitä turvallisuuteen, turvattomuuteen vaikuttavista tekijöistä. Viime vuosina kysymyksiä on ollut mm. yleisestä asevelvollisuudesta, NATO:on suhtautumisesta, turvallisuuden tunteesta ja poliittisesta maailmantilanteesta. (Leimu ym. 2008, 54.) Nämä tekijät ovat edelleen kysymyssarjoissa mukana.

Kritiikkiä mittaamisen osalta on tuotu esille useissa tutkimuksissa. Kososen mukaan maanpuolustustahdon mittaaminen suppeilla ja samoilla kysymyksillä on pienentänyt tutkimusta maanpuolustusasenteiden sekä maanpuolustukseen liittyen. (Kosonen 2019, 16.) Maanpuolustustahdon mittaaminen yhdellä tai kahdella kysymyksellä ei tarkemmin luo kuvaa ilmiöön ja sen taustatekijöihin. Ilmiön perustana olevat merkitykset ja käsitykset ovat jääneet hieman paitsioon. (Kosonen 2019, 72.)

MTS:n tuottamat tulokset ilmentävät taulukkotietoa tulkittaessa, kuinka hankala puolustustahdon mittaaminen on. Haasteita tuovat kansalaisten epäjohtonmukainen ajattelu ja tätä kautta taulukon tulkinta. Sinkko tuo omassa tutkimuksessaan esille ristiriidan vastaajien mielipiteissä puolustusmäärärahojen leikkaamisessa ja vastaavasti puolustautumisessa. (Sinkko 2015, 25.)

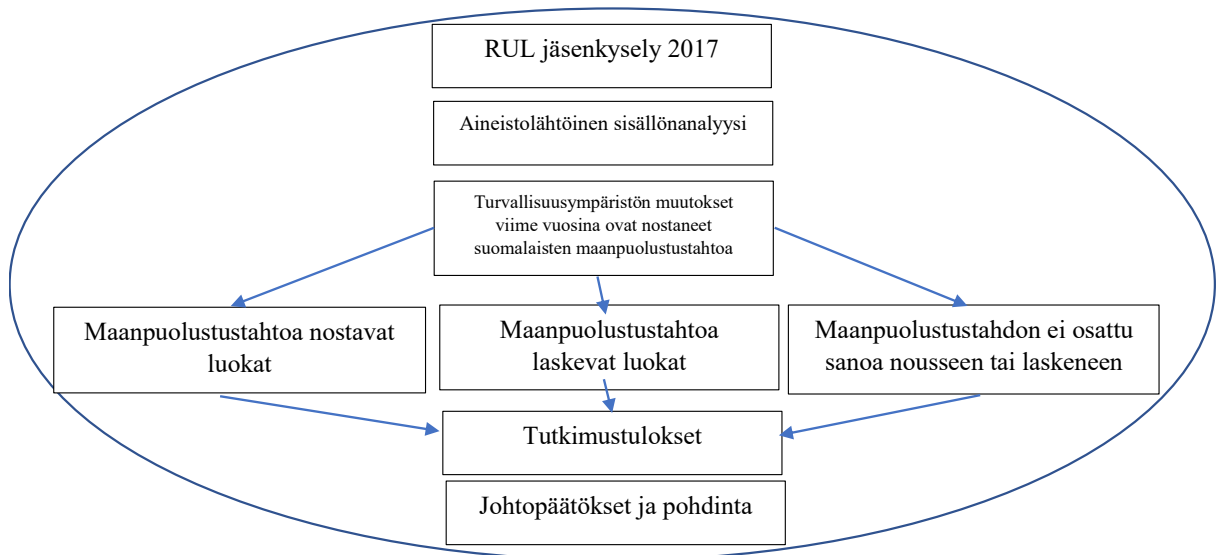
Alanen pohtii omassa tutkimuksessaan maanpuolustustahdon mittaamisen problematiikkaa vuonna 1997. Hänen mielestään kysymykset mittaavat oikeita asioita maanpuolustustahdosta, mutta ne eivät pureudu yksittäisinä kysymyksinä asiaan kovinkaan tarkasti. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan saada oikeanlaisia johtopäätöksiä, mutta tämän ulkopuolelle jää puolustusmyönteistä osaa kansasta. (Leimu ym. 2008, 63.)

4. TUTKIMUSASETELMA JA VIITEKEHYS

Tässä kappaleessa esitellään tutkimusasetelman ja tutkimuksen toteuttamiseen käytetyn metodin. Tutkielman viitekehysten kautta tulee ymmärrys tämän tutkielman kokonaisuudesta. Tutkimusmenetelmien avaamisen jälkeen tulee yksityiskohtaisempi tarkennus, millä tavalla tämän tutkimuksen toteuttaminen on edennyt.

4.1. Tutkimusasetelma

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, millaiset turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina ovat nostaneet suomalaisten maanpuolustustahtoa. Tutkimuksen lähtökohtana on muodostaa luokkia valmiin kyselyaineiston vastauksien perusteella. Tarkastelun kokonaisuus oli luotu reserviläisiltä kerätyn kysymyssarjan avulla vuonna 2017. Kysymyssarjan aineistoa on tutkittu laadullisia menetelmiä käyttäen ja vielä tarkemmin sisällönanalyysin keinoin. Luokkien muodostamisen jälkeen pyritään löytämään turvallisuusympäristön muutoksista tekijöitä maanpuolustustahdon nousemiselle tai laskemiselle. Alla olevassa kuvassa on tutkimuksen teoreettinen viitekehys kuvassa 3.

Kuva 3. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen viitekehyksessä näkyy ylhäällä tutkimuksen aineistona käytetty Reserviupseeriliiton jäsenkysely, jonka osana oli Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO- tutkimusprojektin tuottamat seitsemän väittämää vuodelta 2017. Tutkimukseeni on valittu yksi TAHTO- tutkimusprojektin väittämistä.

Tutkimuksessa käytetään sisällönanalyysia tutkimusmenetelmänä. Sisällönanalyysi on tuottanut tutkimukseen teoriapohjan. Aineiston analyysistä muodostunutta kokonaisuutta jäsennettään ja pohditaan viimeisissä luvuissa tarkemmin.

Tutkimukseni väittämän mukaan muodostetaan syitä maanpuolustustahdon nousemiseen tai laskemiseen turvallisuusympäristön muutoksien kautta. Aineistossa on myös joukko, jotka eivät osaa sanoa oliko maanpuolustustahto laskenut vai nousnut.

Tutkimukseni on rajattu käsittelemään, millaisia uhkakuvia reservinupseerit näkevät ja miten se on vaikuttanut heidän maanpuolustustahtoonsa. Tutkimuksen näkökulma on reserviupseerien näkökulma. Tutkimuksessa käytetty kysely on lähetetty vain reserviupseeriliittoon kuuluville jäsenille vuonna 2017.

Tutkimus on tärkeä, sillä tämän tutkimuksen kautta saadaan uusia näkökulmia maanpuolustustahdon käsitteen ymmärtämiseen. Lopputuloksia voidaan hyödyntää mietittäessä tulevaisuuden uhkakuvien muodostumista reserviläisten mielipiteiden kautta Suomea kohtaan ja maanpuolustuksen käsitteen merkitystä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Onko turvallisuusympäristön muutoksella ollut vaikutusta Reservinupseerien maanpuolustustahtoon.
2. Mitkä ovat keskeisimmät seikat, jotka ovat vaikuttaneet Reservinupseerien maanpuolustustahdon muutokseen.
3. Mitkä ovat keskeisimmät seikat, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että Reservinupseerien maanpuolustustahto ei ole muuttunut.

5. TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa kerrotaan, millä tavalla tutkimus on toteutettu. Tutkimusasetelman ja tutkimuskysymykset esitellään ensimmäisessä alaluvussa. Tutkimusasetelmaan vaikuttaa valitsemani aineisto, johon tämä tutkimus perustuu. Toisessa alaluvussa pohditaan tieteenfilosofisia kysymyksiä. Kahdessa viimeisessä kappaleessa esitellään tutkimusmetodini ja millä tavalla sitä käytetään tämän tutkimuksen tekemisessä.

5.1. Laadullinen tutkimus

Tämä on laadullinen tutkimus, koska tutkimukseen valittu aineisto mahdollistaa tämän tutkimusotteen käyttämistä. Laadullinen tutkimusote tuottaa tutkimuskysymyksiini parhaiten vastauksen, koska aineistona käytetty materiaali on sanallisesti suhteellisen laaja kokonaisuus. Laadullinen tutkimus muodostaa perusteellisemmän ymmärryksen aineistolähtöisen analyysin avulla muotoutuvaan teoriaan. Kvalitatiivinen tutkimus tukee kokonaisuutena teorian ja tutkimusmenetelmän avulla tätä tutkimusta.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on tarkoitus todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuus ymmärretään tämän tutkimustavan avulla moninaisena. Tutkimuksen toteuttamisen yhteydessä on huomioita, ettei todellisuutta voida paloittaa mielivaltaisiin osiin. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoitus tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Tässä tutkimuksessa kokonaisvaltaisuus tulee esille aineiston käsittelyn avulla. Koko aineisto on otettu käyttöön ja huomioitu tutkimusta tehdessä. Todellisen elämän kuvaaminen muodostuu tutkimusaineistosta saatavien vastausten avulla, jotka ovat yksilöiden mielipiteitä viime vuosien tapahtumien osalta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen isoin rooli on tieteellinen selitysvaiva (Grönfors 1982, 11). Kvalitatiiviseen tutkimukseen liitetään usein ennakkoluuloja. Tästä johtuen laadullista tutkimusta on koettu saada parempaan asemaan ja yritetty todistella tätä laadukkaaksi tutkimukseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 126.) Kvalitatiivisen tutkimuksen vähemmän tieteellinen tutkimustapa ei ole tullut konkreettisesti esille. Analysoinnin tekeminen kirjallisesta aineistosta on osoittautunut tieteellisen tutkimuksen tekemisessä hyväksi lähtökohdaksi. Täsmällisten vas-

tausten saaminen ei ole laadullisen tutkimuksen osalta helppoa, mutta aineistolähtöisen analyysin kautta tuodaan uusia näkökulmia tutkimuskenttään. Tämä avaa myös uusia mahdollisia näkökulmia tutkia ilmiöitä tarkemmin.

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan useiden tutkimuskäytäntöjen kokonaisuutta. Kvalitatiivista tutkimusotetta on haastava tiivistää yksiselitteisesti, koska omaa teoriaa ei ole. Laadullisella tutkimuksella ei ole täysin omaa metodivalikoimaa. (Deniz & Lincoln 2003, 3.) Voidaankin sanoa, että kvalitatiivisella tutkimuksella ymmärretään kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole kvalitatiivista. Tulkinnallisia eroja löytyy laadullisen tutkimuksen perinteiden välillä runsaasti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 163.)

Metodivalikoiman osalta suoraa vastausta laadullisen tutkimuksen tekemiseen ei ole. Tässä tutkimuksessa on käytetty tiettyjä metodeja, mutta niiden käyttäminen ja soveltaminen on aina yksilöstä riippuvaista. Samoja metodeja käyttäen, toisen tutkijan pitäisi saada samoja tuloksia, mitä tässä tutkimuksessa esitellään myöhemmin.

Laadullinen tutkimus on kokonaisuus erilaisia tutkimustapoja, joista tutkija valitsee sopivimmat tavat oman tutkimuksen toteuttamiseen. Kokonaisvaltainen tiedonhankinta, laadullisten metodien käyttö aineiston hankinnassa, aineiston kokoaminen autenttisissa tilanteissa, kohdejoukon perusteltu valitseminen, tapauksien käsittely uniikkeina tapauksina ja tutkimuksen joustava toteuttaminen ovat tyypillisiä piirteitä kvalitatiivisen tutkimuksen tekemisessä. (Hirsjärvi ym. 2009, 162 - 164.)

Tämän tutkimuksen aineiston kokoaminen ja kohdejoukon rajaaminen ovat toteutettu valmiin kyselyn lähettämiseksi Reserviupseeriliittoon kuuluville henkilöille. Tähän en ole voinut vaikuttaa. Tapauksen käsittely uniikkeina tapauksina on toteutettu sisällönanalyysin mukaan. Jokainen vastaus on analysoitu ja luokiteltu omiin ryhmiinsä. Tärkeänä kokonaisuutena on tuoda koko aineiston tuoma tieto käyttöön.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista eteneminen eri vaiheiden kautta. Tutkimusprosessin ajan eri vaiheet näyttelevät erilaista roolia etenemällä joko limittäin tai järjestyksessä. Tutkimusprosessi voidaan ymmärtää oppimistapahtumana, sillä aineiston tulkinnan kautta tutkija kehittyi omata tietoisuudestaan tutkimusprosessin aikana. (Kiviniemi 2001, 70.) Tutkimusprosessin eteneminen on tuotu esille tämän luvun loppupuolella. Tutkimusprosessin aikana tapahtuva oppiminen on toteutunut perehtymällä aineistoon tarkasti ja analysoimalla aineistoa

useita kertoja. Tämä muodostaa jokaisessa prosessin vaiheessa laajemman ymmärryksen koko tutkimuksen kokonaisuuden osalta.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkittava kokonaisuus ymmärretään riittävän kokonaisvaltaisesti ja aineisto saadaan luonnollisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään usein aineistolähtöistä analyysia ja induktiivista logiikkaa. Aineistoa kerätessä on pyrittävä siihen, että tutkimukseen osallistuvien mielipiteet pääsevät esille. Aineistosta ei ole tarkoitus koostaa yleistettävää osaa, sillä tutkittavan otoksen koko ei ole tarkoitus olla kovinkaan suuri. Tutkittava joukko tulee valita perustellusti, jotta tuloksien tulkinta antaa uutta tietoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 164; Tuomi ym. 2009, 97.)

Tämän tutkimuksen kohdejoukkona on ollut Reserviupseeriliittoon kuuluvat henkilöt. Maanpuolustustahdon tutkimuksessa ei ole kovinkaan paljon tutkimusta Reserviupseereihin kohdistuvaa tutkimusta. Aineiston keräämisessä on ollut vaihtoehtona olla samaa mieltä, eri mieltä tai ei osaa sanoa. Tämän jälkeen on ollut mahdollisuus perustella omaa vastaustaan, mikä tuo laadullisen tutkimuksen kannalta mielenkiintoisimman kokonaisuuden.

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät tavat kerätä aineistoa ovat dokumentteihin perustuva tieto, haastattelut, kyselyt ja havainnointi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Kvalitatiivista tutkimusotetta käytettäessä keskitytään usein aineiston keräämiseen ja pyritään korostamaan tutkimuksen tieteellisyys sillä, että aineistoa kerätessä olosuhteet ovat olleet asianmukaiset (Grönfors 1982, 11). Tutkimuksen aineistona on sähköpostilla kerätty kysely vuodelta 2017. Olosuhteet vastaamisen ovat olleet oletettavasti kunnossa, sillä kyselyyn on voinut vastata usean päivän aikana.

Havaintojen teoriapitoisuus on merkittävä tekijä laadullisessa tutkimuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, millaisen merkityksen tutkija antaa ilmiölle ja millainen ymmärrys kokonaisuudessaan on. Havaintojen teoriapitoisuuteen voidaan linkittää käytettävät välineet tutkimuksessa. Tutkimuksen tuloksia ja tutkijaa ei voida erottaa toisistaan. Todellisuudessa objektiivista tietoa ei ole olemassa, sillä tutkijan ymmärrys vaikuttaa tutkimusasetelmaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.) Tutkijan ymmärrys on koottu aineiston pohjalta olevien vastauksien kautta. Maanpuolustustahdon ja turvallisuusympäristön muutoksen merkitys on noussut aineiston vastauksien kautta, joka on muotoutunut tutkijan ymmärryksenä aihepiiriin.

Teorian jäsentäminen on tärkeä osa tutkimusprosessia. Teorian puute aiheuttaa tutkimuksen latteuden, joka saattaa olla vain kuvailua aiheen ympärillä. Tutkijan tulee selvittää perustiedot

aihepiiristä ja siihen liittyvät peruskäsitteet. Tutkijan tulisi perehtyä myös ajattelun kehittämiseen. Laadullisen tutkimuksen tekemisessä tutkijan teoriapohja muodostaa asiantuntevan ja johdonmukaisen kokonaisuuden tutkimuksen osalta. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 123.) Teoriapohjan muodostuminen aineiston kautta on helpottanut teorian rajaamista tutkimuksessa. Tutustuminen aikaisempaan tutkimukseen on tärkeä kokonaisuus laajennettaessa ymmärrystä aiheesta.

Laadullisessa tutkimuksessa nousee helposti esille tutkijan oma subjektiivisuus eli aikaisempi tieto, joka vaikuttaa työn tekemiseen. Tämän näkökulman ymmärtäminen on tärkeää ja tiedottaa niiden vaikutus johtopäätösten tekemiseen. Tästä voidaankin johtaa tutkimuksen luotettavuuden tekijä, hallittu subjektiivisuus. (Syrjälä ym. 1994, 122.)

5.2. Sisällönanalyysi

Kvalitatiivinen sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jossa on tarkoitus löytää merkityksiä tekstin sisältä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Merkityksen tuominen aineistosta on haastavaa, sillä tutkijan tulee olla puolueeton perehtyessä aineistoon. Merkityksen löytäminen aineistosta on suhteellisen yksinkertaista, mutta sen tuominen esille yksinkertaisesti tekee sisällönanalyysistä toisaalta haastavaa.

Yleisesti sisällönanalyysi on perusmenetelmä, jota voidaan käyttää systemaattiseen ja objektiiviseen analysointiin kaikessa laadullisessa tutkimuksessa ja useat laadullisen tutkimuksen menetelmät perustuvat ainakin osittain sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 97.) Tämän tutkimuksen teoriapohja on muodostunut sisällönanalyysin kautta. Tutkittavana ilmiönä maanpuolustustahto turvallisuusympäristön muutoksien kautta on tiivistynyt pienempiin luokkiin.

Sisällönanalyysi on perinteisesti pidetty laadullisena tutkimusmenetelmänä, mutta määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää sisällönanalyysin menetelmiä. Määrällisessä sisällönanalyysissä voidaan tutkia sanaparien tai sanojen tiheyttä aineistossa. Määrällistä sisällönanalyysiä voidaan kutsua sisällön erittelyksi. Laadullinen sisällönanalyysi on aineiston kuvailua sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106.) Sisällön erittelyn osalta olisi mielenkiintoista tutkia

samanlaisten vastauksien määrien kokonaisuuksia tai sanaparien muodostumista tässä tutkimuksessa käytetystä aineistosta.

Syrjäläisen ym. (1994) mukaan sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä on mahdollista jaotella seitsemään eri vaiheeseen. Tutkijan perehtyminen aiheeseen ja ilmiön käsitteiden ymmärtäminen on ensimmäinen vaihe. Toisessa vaiheessa tutkija sisäistää aineiston eli teoretisointi. Tämä voidaan ymmärtää myös tutkijan ajattelutyönä. Kolmannessa vaiheessa aineisto teemotellaan eli aineistolle luodaan luokat tai teemat yläkäsitteinä. Neljännessä vaiheessa täsmennetään tutkimuksen käsitteet ja tutkimustehtävä. Tässä vaiheessa tarkastellaan tutkimusongelmaa ja tutkimuskysymyksiä tarkemmin. Viidennessä vaiheessa aineistosta nousevien teemojen ja poikkeavuuksien kartoittaminen. Tämä vaihe voi tuoda tarpeen luokitella asiat uudelleen. Kuudennessa vaiheessa toteutetaan muodostettujen luokkien puoltaminen tai hylkääminen. Seitsemännessä vaiheessa muodostetaan johtopäätökset ja tulkitaan niitä laajemmin. (Syrjälä ym. 1994, 90.)

Tuomen & Sarajärven (2009, 103) mukaan kunnollisten johtopäätösten puute onkin yleinen syy sisällönanalyysien keskeneräisyyteen. Tämän tutkimuksen toteutus on mennyt samojen vaiheiden kautta. Ainoastaan vaiheiden paikat eivät ole samanlaiset. Aikaisemman tutkimukseen tutustuminen on ensimmäisenä vaiheena. Tutkimusmetodin kautta aineistoon on alettu tutustua tämän jälkeen ja jaettu aineisto luokkiin. Aineisto on muodostanut teoriapohjan tutkimukselle. Tämän kautta on muodostunut tutkimuskysymykset ja viitekehys on tarkentunut. Johtopäätökset ovat luonnollisesti viimeisenä vaiheena. Ei voida siis olettaa suoraan käytettävän kaavamaisesti Syrjäläisen seitsemän vaiheen listaa.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan tehdä kolmella erilaisella tavalla. Erilaiset tavat ovat aineistolähtöinen, teorialähtöinen tai teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tutkimuksessa käytettävä aineisto kuvaa aina tutkittavaa ilmiötä. Aineiston analyysin kautta saadaan sanallinen, tiivis ja selkeä kokonaisuus aikaan. Tärkeätä on olla hävittämättä aineiston sisältämää tietoa. Aineiston käsittelyssä kokonaisuus puretaan osiin ja kootaan tämän jälkeen tutkimuksen tarkoitusta palvelevalla tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97-104.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston nostetaan keskiöön. Aineiston havainnot pyritään pelkistämään selkeäksi loogiseksi kokonaisuudeksi. Tämän jälkeen aineistoa ryhmitellään ja pyritään löytämään pelkistetyistä aineistosta samankaltaisuuksia. Viimeiseksi pyritään ryhmiteltyä aineistoa abstrahoimaan teoreettisten käsitteiden muodostamiseksi. Tällä tavoin aineistolähtöinen sisällönanalyysi rakentaa tietoa empiirisestä aineistosta kohti käsit-

teellisempää näkemystä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 98.) Tämän tutkimusmetodin kautta on edetty tässä tutkimuksessa. Aineiston ryhmittely ja pelkistäminen tarpeeksi kattavasti luodellitykset ymmärtää tutkittavaa kokonaisuutta paremmin. Tämän kautta teoriapohjan muodostaminen konkretisoituu tutkijalle paremmin.

Analyysi toteutetaan aineiston vastaajien ehdoilla. Tutkijan ennako-olettamukset tai teoriapohja eivät saa nousta analyysissä esille. Näiden kahden säännön mukana pitäminen tekee sisällönanalyysistä haastavan tutkimusmetodin. Tutkimuksen alussa tutkija voi koota omat ennakkokäsitykset ylös ja olla ottamatta näitä huomioon analyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on valittu tämän tutkimuksen tutkimusmetodiksi. Metodi vastaa kattavasti ilmiön ymmärtämiseen tämän tutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksessani aineisto on muodostanut teoriapohjan ja tähän parhaiten vastaa aineistolähtöinen analyysi. Aineiston laajuus on myös yksi syy siihen, miksi valitsin aineistolähtöisen analyysin keinoksi jäsentää tietoa aineistosta.

5.3. Tieteenfilosofiset perusteet

Tutkimuksen tekemistä ohjaavat ontologia eli taustaolettamukset tutkittavan todellisuuden luonteesta ja epistemologia, mikä kuvaa tiedon luonnetta (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 131). Ontologia vastaa kysymykseen "miten tutkimuskohteeni on" tai "mitä on" ja epistemologia vastaa kysymykseen "miten siitä on saatavissa tietoa" (Sirén & Pekkarinen, 2017, 3). Näiden kahden käsitteen avulla voidaan pohtia millaista tietoa tutkimus pitää sisällään.

Maanpuolustustahto ontologisena ilmiönä on abstraktimpi kokonaisuus. Ei voida olettaa jokaisen ymmärtävän maanpuolustustahtoa käsitteenä samalla tavalla kuin toinen. Ilmiön ymmärtäminen on yksilöstä riippuvaista ja lisäksi ympärillä olevan todellisuuden muovaamaa. Maanpuolustustahto on kokonaisuus olettamuksia, mutta toisaalta perinteisesti ymmärrettäviä arvoja yksilön kannalta.

Tieteenfilosofisesti tarkasteltuna tämä työ kuuluu aristoteeliseen tutkimusperinteeseen ja on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Aristoteelinen tutkimusperinne pyrkii syvempään ymmärtämiseen sekä laadullista raportointia suosivaan tutkimusperinteeseen (Sirén & Pekkarinen,

2017, 5). Aineiston analysoinnin tuloksena olen ymmärtänyt syvemmin maanpuolustustahdon merkityksen reservinupseereille turvallisuusympäristön muutoksiin pohjautuen.

Tutkielma edustaa sosiaalisen ontologian piiriä eli on yksilön käsityksiin perustuva kokonaisuus. Tämän tutkimuksen luonne eli sisällönanalyysi johtaa tutkimuksen jatkuvaan muutokseen. Muutosta on mahdotonta mitata kyseisellä menetelmällä. (Sirén & Pekkarinen, 2017, 4.) Tutkimuksessa luodaan aineiston mukaan jaottelu maanpuolustustahtoa nostavien ja laskevien tekijöiden ympärille.

Sosiaalinen ontologia tulkitsee sosiaaliset ilmiöt ihmisten rakentamiksi. Tämä näkyy todellisuuskäsitysten monimuotoisuutena yhdenaikaisesti. Realistinen ontologia eroaa taas vain yhden todellisuuskäsityksen omaavana tulkintana. Sosiaalisen ontologiaan alla oleva tutkimuskohdetta voi tulkita laajemmin. (Sirén & Pekkarinen 2017, 3-4.) Tutkimuksessani tulee vahvasti esille sosiaalinen ontologian ilmiö. Aineistosta kootut vastaukset ovat yksilöiden mielipiteitä maanpuolustustahtoa kohtaan. Ei ole siis vain yhtä todellisuutta ilmiön ympärillä, vaan jokaiselle vastaajalle on muotoutunut oma käsityksensä maanpuolustustahdosta turvallisuusympäristön muutoksien mukana.

5.4. Aineisto ja sen käsittely

Tässä tutkimuksessa käytin valmista kyselyaineistoa. Tutkimuksen aineisto on kerätty Suomen Reserviupseeriliiton (RUL) vuosittaisen jäsenkyselyn yhteydessä sähköpostitse. Vastajia oli yhteensä 4001 ja kysely on tehty 8-21.5.2107 välisenä aikana.

Tähän tutkimukseen valitsin aineistosta väittämä numero 5, ”*suomalaisten turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina nostavat suomalaisten maanpuolustustahtoa*”. Tämän kysymyksen valintaan on vaikuttanut tutkijan mielenkiinto aihetta kohtaan. Aihe on myös hyvin ajankohtainen turvallisuusympäristön muutoksessa viime vuosien aikana. Vastauksia kysymykseen oli tullut 4001 ja näistä sanallisesti perusteltuja vastauksia oli 2113 kappaletta. Väittämien vastausvaihtoehdot olivat samaa mieltä, eri mieltä ja en osaa sanoa. Vastauksia on ollut mahdollista perustella sanallisesti avoimeen kenttään.

Aineisto koostui reservinupseereista, joiden ikäjakauma on alle 25 vuoden ikäisistä aina yli 76 vuoden ikäisiin yksilöihin. Yli 60 prosenttia kyselyyn osallistujista oli yli 50-vuotaita. Suu-

rimman joukon vastaajista, 12,9 prosenttia, muodosti 66 - 70 vuotta täyttäneet reservinupseerit. Pienimmän joukko, 4,6 prosenttia, muodosti 26 - 30 vuotta täyttäneet vastaajat. Sukupuolijakauman osalta miehiä vastaajista oli 98,6 prosenttia. Naisia vastaajista oli 1,4 prosenttia. Suurimman kotipaikkakunnan muodosti 30 prosentilla vastaajista Uusimaa. Pienin osuus oli Ahvenanmaalla 0,1 prosenttia.

Aineistosta erottelin ensimmäiseksi kaikki 4001 vastausta omaksi Excel taulukoksi. Tämän jälkeen jaoin aineiston kolmeen eri luokkaan väittämän vastausten mukaan. Luokat olivat: samaa mieltä 1591 vastausta, eri mieltä 193 vastausta ja en osaa sanoa 329 vastausta. Sanallisten vastausten jaottelun jälkeen analysoitavia vastauksista oli 2113 kappaletta. Taulukossa 1 on esitetty aineiston analysoinnin tiedot.

Taulukko 1.

Kyselyyn vastaajia yhteensä 4001 ja sanallisia vastauksia 2113 kappaletta			
	Samaa mieltä	Eri mieltä	Ei osaa sanoa
Vastaajat	1591 (75%)	193 (9%)	329 (16%)
Yläluokat	6	4	5
Alaluokat	18	11	10

Ensimmäisessä vaiheessa erottelin reserviläiskyselystä tähän tutkimukseen valitun väittämän omaksi Excel-taulukoksi. Tämän jälkeen siirsin sanalliset vastaukset omiksi taulukoiksi kolmen vastausvaihtoehdon mukaan. Samaa mieltä, eri mieltä ja en osaa sanoa olevat sanalliset vastaukset. Tässä vaiheessa analysointia oli muodostunut selkeä kuva aineiston kokonaisuudesta ja varsinainen analysoinnin pystyin aloittamaan.

Analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa luokittelin samaa mieltä olevista sanallisista vastauksista yläluokat. Aineistosta muodostin yläluokkia kuusi kappaletta omiksi sarakkeiksi. Siirryin seuraavaksi käsittelemään eri mieltä olevia vastauksia. Yläluokkia muodostui neljä kappaletta. Viimeisenä analysoin en osaa sanoa vastaukset. Tästä luokasta muodostui viisi yläluokkaa. Yläluokkien muodostaminen auttoi muodostamaan syvempää käsitystä aineistoon kokonaisuutena. Toisaalta ongelmana tässä vaiheessa nousi luokittelemattomat vastaukset. Ratkaisin ongelman tekemällä oman taulukon tälle ryhmälle. Näistä muodostui suhteellisen hajanainen ja ei niin homogeeninen luokka tutkimukseeni.

Analysoinnin toisessa vaiheessa muodostin yläluokkien alapuolelle alaluokat. Tarkemmin analysoitaessa tekstiä muodostui alaluokkia yhteensä 17 samaa mieltä olevien vastausten alle. Eri mieltä olevien vastausten alle muodostui 10 alaluokkaa ja en osaa sano vastausten alle 9 alaluokkaa. Haasteeksi alaluokkien muodostamiselle tuli vastausten laajuuden monipuolisuudessa. Useassa vastauksessa oli alaluokkien jaon mukaan monta erilaista tapaa jakaa aineisto. Päädyin ratkaisuun, missä vahvemmin tuleva mielipide vaikutti alaluokka jakoon.

Kolmannessa vaiheessa toin aineistosta olevia vastauksia tutkimustulokset osioon. Vastaukset valikoituivat aineistosta sisällön kattavuuden osalta. Aineistoviittauksia on otettu 1-2 erilaista esimerkkiä alaluokkaa kohden. Yläluokat vastaavat alaluokkiin ja vastaavasti aineiston vastaukset vahvistavat aineiston jaottelua. Vastauksien lainaamisen osalta ongelmaksi tuli joidenkin alaluokkien osalta perusteluiden puute. Tutkijana muodostui ongelma tulkita aineistoa tällaisessa tapauksessa. Aineistolähtöisessä analyysissä on tärkeä tuoda vain aineistossa mainitut kokonaisuudet esille.

6. TUTKIMUSTULOKSET

Esittelen tässä alaluvussa tutkimuksen aineiston analysoinnin. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella tuloksien analysointi toteutettiin seuraavan väittämänä avulla: Suomen turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina nostavat suomalaisten maanpuolustustahtoa. Aineiston analysointi on koottu kolmeksi taulukoksi väittämän vastausten mukaan. Ensimmäinen jaottelu on tehty samaa mieltä, eri mieltä ja en osaa sanoa vastausten mukaan. Aineistosta on tuotu tekstilainauksien avulla merkitys taulukoiden jaotteluun tarkemmin.

6.1. Maanpuolustustahtoa nostavat luokat

Kaikista vastaajista 75 prosenttia oli samaa mieltä kyselyn väittämän kanssa. Yhteensä vastauksia annettiin 4001 kappaletta. Kirjallisesti perusteltuja vastauksia oli yhteensä 2113 kappaletta. Sanallisesti perusteltuja ja samaa mieltä oli 1591 vastaajaa. Alla olevassa taulukossa on koottu vastaukset luokittain. Taulukossa vasemmalla on eniten vastauksia kerännyt yläluokka ja taulukon oikealla vähiten vastauksia saanut yläluokka. Yläluokkien alapuolella on koottu alaluokat vastauksien lukumäärän mukaan. Seuraavissa kappaleissa olevat taulukot on tehty samalla periaatteella.

Aineiston analyysin perusteella turvallisuusympäristön muutos ja Venäjän muodostivat vastanneiden perustelujen merkittävimmät yläluokat. Aineiston mukaan, turvallisuusympäristön muutos on tapahtunut merkittävältä osin Venäjän toimesta. Jako kahteen osaan on välttämätön, sillä turvallisuusympäristön muutokseen liittyy muita asiakokonaisuuksia. Tällaisia kokonaisuuksia ovat esimerkiksi Euroopan maiden ja Yhdysvaltojen toiminta turvallisuusympäristön muutoksessa. Kaksi eri yläluokkaa on tehty luokittelun helpottamiseksi, sekä analysoinnin tarkkuuden parantamiseksi. Taulukossa 2 on esitetty analyysin tulokset.

Taulukko 2.

Turvallisuusympäristön muutos	Yhteinen uhka yhdistää	Venäjä	Maanpuolustus	Historia	Politiikka
Lähialueilla tapahtuva muutos	Ulkoinen ja kasvava	Arvaamattomuus ja pelko	Vapaaehtoinen toiminta	Vuosien 1939-1945 tapahtumat	Dialogi
Venäjän toiminta Ukrainassa ja Baltiassa	Konkreettinen pelko	Historiasta nousevat asiat	Naisten osallistuminen	Vuosisatojen historia	Puolustuspolitiikka ja määrärahojen käyttö
Maahanmuutto ja terrorismi	Kodin ja isänmaan menettäminen	Aggressiivisuus	Puolustusvoimat		

Turvallisuusympäristön muutos

Aineiston mukaan turvallisuusympäristön muutos oli merkittävin nostava tekijä maanpuolustustahdon nousemiselle. Lähialueilla tapahtunut muutos viime vuosina on nähty merkittäväksi tekijäksi. Ennen vuotta 2017 oli tapahtunut useita turvallisuusympäristön muutoksia. Näistä muutoksista mainitaan esimerkiksi arabikevään tapahtumat ja Krimin valtaaminen. Aineistoa tutkittaessa lähiympäristön muutokset ovat nostaneet kiinnostusta maanpuolustusta kohtaan. Lähiympäristön muutos oli noussut keskusteluihin kansalaisten keskuudessa.

”Lähiympäristössä tapahtumat ja epävakaut turvallisuuspoliittiset olosuhteet olen havainnut kohottavan kiinnostusta maanpuolustukseen liittyviä asioita kohtaa päättäjissä kuin myöskin kansalaisten keskuudessa.”

Turvallisuusympäristön muutoksesta keskeisin huoli on valtakunnan rajojen ja Itämeren alueen viime aikaisissa tapahtumissa. Turvallisuusmuutokset maalla, merellä ja ilmassa ovat nostaneet huolta aineistoa tarkasteltaessa. Tämä huoli näkyy aineistossa seuraavanlaisesti.

”Jännityksen lisääntyminen Itämeren alueella ja suurvaltojen sotilaalliset pullistelut ovat synnyttäneet levottomuutta ihmisten mielissä, mikä mielestäni on vaikuttanut maanpuolustustahdon lisääntymiseen.”

Lähiympäristön epävakaus oli huomattu konkretisoituvan, mikä nähdään nostavan kansalaisten maanpuolustustahtoa. Konkreettinen uhka teki asiasta ymmärrettävän yksilölle. Aineistoa

tutkiessa konkretia näyttäytyi paremmin todellisena syynä puolustaa maataan. Aineiston mukaan, tämä nosti maanpuolustustahtoa.

”Muutokset lähialueilla konkretisoivat uhkia ja se nostaa maanpuolustustahtoa.”

Aineiston analyysin perusteella useat vastaajat olivat nostaneet esille Venäjän toiminnan Ukrainassa ja Baltiassa. Vuoden 2014 jälkeen Ukrainassa tapahtuneet muutokset olivat nostaneet maanpuolustustahtoa. Toisaalta lähempänä Suomea tapahtuneet muutokset Baltian maissa aiheuttivat huolta. Kotimaan turvallisuus nähtiin uhatuksi ja tätä kautta isänmaa puolustamisen arvoiseksi.

”Kokemukset mm. Baltian maissa ja Ukrainassa nostavat huolta kotimaamme turvallisuuden tärkeydestä ”

Ukrainassa tapahtuneista turvallisuusympäristön muutoksista Krimin tapahtumat nousivat esille useissa vastauksissa aineistoa tarkasteltaessa. Aineiston mukaan Krimin valtaus helmikuussa 2014 oli ollut monelle merkittävä muutos turvallisuusympäristössä. Tapahtumat etenivät suhteellisen nopeasti Ukrainan vallankumouksen jälkeen. Nopea muutos oli mainittu useissa vastauksissa.

”Krimin valtauksen jälkeen asenneilmapiiri muuttui välittömästi. Media, poliitikot ja kansalaisjärjestöt havahtuivat huomaamaan kuinka tavattoman helposti ja äkillisesti naapurimme voi toimia ilmeenkään värähtämättä.”

Toinen merkittävä turvallisuusympäristön muutos oltiin nähty olevan Syyrian tilanne. Aineiston mukaan vuonna 2011 alkanut sisällissota oli useiden vastaajien mielestä nostanut suomalaisten maanpuolustustahtoa. Vuosien 2011 ja 2017 välillä oli Syyriassa nähty paljon hävitystä, joka tulee esille monissa vastauksissa.

”Ukrainan ja Syyrian tilanne ovat nostaneet maanpuolustustahtoa. Myös Venäjän toiminnot ovat vaikuttaneet suomalaisten maanpuolustustahtoon.”

Kolmantena merkittävänä tekijänä aineisto toi esille maahanmuuton ja terrorismin uhkan. Maailmalla oleva pakolaiskriisi oli nähty horjuttavan yhteiskuntajärjestystä, mutta nostavan maanpuolustustahtoa. Islaminuskon merkitys nousi esille vastauksissa. Se yhdistettiin useissa kohtaa aineistoa terrorismiin. Tämän oli nähty nostavan maanpuolustustahtoa vastaajien keskuudessa.

”Muuttuva ympäristö pakolaisineen ja muine uhkineen on jokaisen henkilön uhkakuva.”

”Varsinkin lisääntynyt islamistinen terrorismi lienee nostanut maanpuolustustahtoa.”

Yhteinen uhka yhdistää

Aineiston vastauksien mukaan ulkoinen ja kasva uhka yhdisti suomalaisia. Yhteenkuuluvuuden tunne ja suomalaisuus nousi aineistosta esiin maanpuolustustahtoa nostavana tekijä. Yhteinen uhka nähtiin viime aikaisten tapahtumien mainitsemisina, mutta korostamalla yhteistä uhkaa vastaajat tuovat esille sen merkityksen. Yhteinen uhka muodosti yhteishenkeä ja tätä kautta asioiden tekemistä yhteisen hyvän eteen arvostettiin.

”Uskon, että viimeaikaiset tapahtumat ovat nostaneet Suomalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja halua tehdä enemmän yhteisen hyvän eteen.”

Ulkoisen uhkan realisoituminen nähtiin yhdistävänä tekijänä aineistoa tutkittaessa. Realisoituminen muodosti tarpeen yhteneväiseen joukkoon, joka vastusti ulkoa tulevaa pahaa. Ulkoinen uhka koettiin aineistossa tarpeettomana. Tälle uhkalle ei nähty olevaan mitään syytä viime aikaisten tapahtumien mukaan.

”Ulkoa tuleva uhka usein yhdistää kansaa ja palauttaa realiteetit mieliin.”

”Ulkoinen uhka yleensä nostaa puolustustahtoa. Uhka koetaan epäoikeudenmukaisuutena, me emme uhkaa ketään.”

Konkreettinen pelko tuli aineistossa vahvasti esille. Konkreettinen uhka muodosti monissa pelon tunteen, joka tuotti tahtoa puolustaa maatamme. Pelko nähtiin toisaalta myös hyvänä kannustimena. Aineiston mukaan pelko motivoi puolustamaan kansakuntaamme.

”Uskon, että ulkoiset uhat nostavat tätä, koska tarvitaan jokin tai joitain tahoja, joita vastaan ”valmistaudutaan” myös mentaalisisella tasolla. Mahdollinen konkreettinen vihollinen aina eri asia, kuin täysin kuvitteellinen tilanne.”

”Pelko siitä, että voi käydä huonosti, on yleensä tehokas kannustin.”

Konkretian muodostuessa aineistosta havaittiin tarpeellisuus maanpuolustukselle. Maanpuolustuksen merkitys tuotiin aineistossa esille, kun asiat olivat konkretisoituneet lähiympäristösämme. Maanpuolustustahto oli aineiston mukaan ollut hieman vaikeasti ymmärrettävä käsite. Mitä maanpuolustustahtoinen ihminen oikeasti ajattelee verrattuna varsinaisiin tekoihin? Aineiston mukaan konkretian tuleminen esille voi näkyä myös puolustuspoliittisissa ratkaisuisa.

”Todellisen uhkakuvan muodostuminen herättää kansan todelliseen tilanteeseen, ja näin ollen tarve maanpuolustukselle on helpommin mielleltävissä.”

”Maanpuolustustahto oli ehkä takavuosina hieman abstraktinen asia, kun rauhan uskottiin puhjenneen ja uhkan kokonaan väistyneen. Kun uhka alkaa taas olla melko konkreettinen, uskon sen lisäävän puolustustahtoa. Eiköhän tämä näy halussa kasvattaa puolustusbudjettia ja turvallisuusviranomaisten toimintamahdollisuuksia.”

Kolmantena syynä maanpuolustustahdon nousulle nähtiin kodin ja isänmaan menettämisen pelko. Oman kodin merkitys tuotiin aineistossa esille. Oman kodin menettämistä ei haluttu tapahtuvan. Liian lähelle omaa kotia tulevat uhkat nähtiin maanpuolustustahtoa nostavaksi tekijäksi.

”Asioiden konkretisoituminen lähellä omaa kotia alkaa mietityttää vakaumuksellistakin rauhanaktivistia ja sodanvastustajaa.”

Isänmaan merkitys tuotiin esille useassa vastauksessa. Itsenäisyys ja isänmaan puolustaminen oli nähtävissä aineistossa. Isänmaalla oli aineiston mukaan merkitystä ja sitä haluttiin puolustaa. Itsenäisyyden ja isänmaan tuomat etuoikeudet olivat aineiston mukaan maanpuolustusta nostavia tekijöitä.

”Uhkakuvat palauttavat mieleen itsenäisyyden merkityksen.”

Venäjä

Analyysin perusteella kolmantena yläluokkana oli Venäjän arvaamattomuus ja pelko. Venäjän voimapolitiikan nousu ja viime aikaiset arvaamattomat toimet maailmalla nähtiin vahvistavan suomalaisten maanpuolustustahtoa. Venäjän toimet voimapolitiikan osalta oli nähty toiminnaksi meidän rajojemme läheisyydessä ja aina Lähi-idässä saakka.

”Erityisesti Venäjän voimapolitiikka on herätellyt suomalaisia ymmärtämään rajanaapurimme arvaamattomuus.”

Venäjän toiminnasta nousi esille aineiston mukaan arvaamattomuus ja pelko konkreettisten esimerkkien avulla. Konkreettinen toiminta oli nähty esimerkiksi laajentumispyrkimyksinä tai puuttumisena Suomen sisäisiin asioihin. Maanpuolustustahdon nousu nähtiin konkreettisten toimien muodossa aina kansalaisen tasolta valtion johtoon saakka.

”Huomataan, että Venäjällä saattaa olla laajentumispyrkimyksiä perustellen sitä omalla turvallisuuspolitiikalla. Meidän on osoitettava sinne suuntaan, että täällä ollaan valmiita ja halukkaita pitämään alue koskemattomana.”

Aineiston vastausten mukaan Venäjän aggressiivisuus nähtiin merkittävänä syynä maanpuolustustahdon nousemiselle. Aggressiivisuus oli nähty uhitteluna ja puuttumisena kärkkäämmin maamme asioihin. Venäjän ulkopoliitiikan muuttuminen aggressiivisempaan suuntaan näytti olevan myös turvallisuutta vaarantava tekijä.

”Venäläisten aggressiot ja jatkuva uhittelu vaikuttavat Suomessa tahtoa nostavasti.”

”Venäjän aggressiivinen ulkopoliitiikka on jo nyt saanut suomalaiset miettimään turvallisuuspolitiikkaa ja mahdollista sotatilannetta tarkemmin.”

Aineiston analyysin perusteella nousee esille historiasta kumpuavat kokonaisuudet. Neuvostoliiton aikaisten uhkakuvioiden nouseminen ja tätä kautta historian kokemusten muistelu oli tuotu vahvasti esille. Etupiirijattelu ja tätä kautta puskurin muodostuminen Venäjän etupiiriin tuotiin aineistossa esille.

”Savijaloilla seissyt jättiläinen haluaa palauttaa asemansa supervaltana ja haluaa takaisin menettämänsä etupiirin / puskurivaltioiden järjestelmän.”

”Venäjä on vieressä. Sieltä on aina tultu tai ainakin yritetty...”

Maanpuolustus

Vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta nousi esille useassa kohtaa aineistoa maanpuolustustahtoa kohottavana tekijänä. Kansalaiset olivat aktivoituneet toimimaan erilaisissa järjestöissä ja seuroissa. Aktivoituminen oli nähty kävijämäärien lisääntymisenä ja kansalaisten kiinnostuksessa aihetta kohtaan.

”Havaittavissa esimerkiksi vapaaehtoisten maapuolustusjärjestöjen toiminnan aktivoitumisessa.”

Aineiston mukaan reserviläistoiminta oli maanpuolustustahdon kohottava tekijä suomalaisille. Aineistosta nousi esille vapaaehtoiset kertausharjoitukset omaksi kokonaisuudekseen. Kävijämäärät olivat lisääntyneet ja oli huomattu tapahtumien lisääntyneen kiinnostuksesta johtuen.

”Näkyä innokkuutena osallistua vapaaehtoisiin harjoituksiin.”

Maanpuolustuskoulutuksen (MPK) toiminta ja siihen kiinnostus oli lisääntynyt aineistoa tarkasteltaessa. MPK:n toiminnasta oltiin kiinnostuneita uusien tulijoiden keskuudessa.

”Näkyä käytännössä mm mpk:n harjoitusten osanottajamäärissä sekä kahvipöytäkeskusteluissa.”

Naisten osallistuminen maanpuolustustyöhön nähtiin yhtenä tekijänä maanpuolustustahdon kasvamiselle. Naisten osallistuminen erilaisille kursseille ja koulutustilaisuuksiin nähtiin tärkeänä asiana. Naisten nähtiin olevan entistä kiinnostuneempia maanpuolustuksellisista asioista.

”Suomalaiset kokevat ympäristössä tapahtuneet muutokset tietynlaisena turvallisuutta uhkaavana signaalina, joka näkyy selvänä kiinnostuksena maanpuolustuksen eri saroilla. Mm naisten määrän lisääntyminen MPK:n kursseilla.”

Toinen kokonaisuus naisten kiinnostuksesta maanpuolustusta kohtaan oli vapaaehtoinen varusmiespalveluksen suorittaminen. Suorittaneiden naisten määrän nousu oli huomattu vastaajien keskuudessa ja tämä luo maanpuolustustahtoa.

”Esim. naisten lisääntynyt kiinnostus asevelvollisuuden suorittamista kohtaan!”

Puolustusvoimat oli koettu aineistoa tarkasteltaessa tarpeelliseksi instituutioksi. Tämä loi turvallisuuden tunnetta mahdollisia konflikteja vastaan. Toisaalta taas oli huomattu maanpuolustuskorkeakouluun hakeutuvien ihmisten määrän nouseminen. Hakijamäärien nousu oli nähty maanpuolustustahtoa nostavaksi tekijäksi.

”Suomalaiset näkevät, että Suomen itsenäinen vahva puolustus takaa parhaiten maamme pysymisen sotilaallisten selkkausten ulkopuolella.”

”Tilastojen mukaan Venäjän toimet lähialueilla ovat korreloineet esim vapaaehtoisen maanpuolustustyön suosioon ja sotilasuralle hakeutuvien määrään.”

Historia

Suomen sotakokemukset 1939-1945 nousivat monessa vastauksessa maanpuolustusta nostavaksi tekijäksi. Talvisodan ja jatkosodan tapahtumat olivat nähtävissä useissa vastauksissa. Näiden tuntemus oli selvästi tuotu esille. Historialliset tapahtumat olivat selvästi vastaajien muistissa. Venäjän arvaamattomuus historialliselta näkökannalta oli aineiston mukaan maanpuolustustahtoa nostava tekijä.

”Toisen maailmansodan perintö elää vielä vahvana muistoissamme. Uhka on sama ja samasta syystä. Suurvalta pullistelua ja elintilan kasvua.”

”Suurimmalla osalla suomalaisia on vielä muistissa tai tiedossa, mitä tapahtui pyöreät 75-80 vuotta sitten. Siitä selvittiin. Uskon, että selvittäään uudelleen, jos tarvetta on. Uskon, että taho on.”

Vuosisatojen historia Venäjän kanssa tiedostettiin monissa vastauksissa. Tämä antoi aihetta puolustautumiselle ja sen valmisteluille. Rajanaapuruus nähtiin osin myös uhkaavana tekijänä aineistoa tarkasteltaessa.

”Vaikka asia onkin jonkin verran kliseinen, kannattaa muistaa millainen vuosisatainen suhde itäisen rajanaapurin kanssa on ollut. Ei kannata antaa siihen suuntaan viestiä, että meitä ei puolustautuminen kiinnosta.”

Politiikka

Dialogi erilaisten puolustuspoliittisten kokonaisuuksien ympärillä, kuten sotilaallinen liittoutuminen ja kansainvälinen yhteistyö oli tuotu esille vastaajien mielipiteissä. NATO myönteisyys oli nähty kasvaneen Venäjän hyökkäyksestä johtuen. Euroopan unionin ja pohjoismainen yhteistyö näkyi aineistoa tutkiessa. Näiden eri vaihtoehtojen nähtiin kasvattavan maanpuolustustahtoa.

”Nato myönteisyys nousi hetkittäin venäjän hyökättyä ukraina. Myös keskustelu pohjoismaisesta yhteistyöstä ja eu:n yhteisestä puolustuksesta on kasvanut (tosin sen takia kun natoon ei kansan enemmistö halua liittyä). Kahdella viimeksi mainitulla on vain minimaalinen vaikutus todelliseen turvallisuuteen.”

Valtion päättäjien käymä keskustelu oli huomattu nostavan maanpuolustustahtoa. Asioista oli alettu puhumaan avoimemmin ja moneen asiaan oli saatu selvä kanta. Aineistosta voidaan nostaa poliittisen dialogin vahvistuminen.

”Valtiovalta on ottanut riittävän selkeästi "asioiden ilmetessä" kantaa - ei ole jäänyt kuvaa, että asiaan ei uskalleta puuttua - käsitellä !”

Puolustuspolitiikka ja määrärahojen käyttö tähän liittyen oli aineistosta päätellen maanpuolustustahtoa nostava kokonaisuus. Parlamentaarinen mietintö turvallisuuspolitiikasta oli vastaajien mukaan myönteinen asia maanpuolustusta kohtaan. Puolustukselliset hankinnat nähtiin tukevan maanpuolustustahtoa.

”Minusta myönteinen asennoituminen näkyy uudessa parlamentin mietinnössä puolustuskykyksiin ja määräraha-asioihin.”

”Poliittisen johdon teot ja puheet mediassa esimerkiksi laivaston ja hävittäjähankintojen ympärillä tukevat tätä.”

Luokittelemattomat mielipiteet

Aineiston analysoinnin kautta löytyi useita vastauksia, jotka eivät muodostaneet selkeää luokkaa. Suurimman osan luokittelemattomista vastauksista muodostui perustelemattomista mielipiteistä. Kysymykseksi jää, mitä nämä vastaukset pitävät perusteluineen sisällään.

”Ihan varmasti”

”Ilmeistä”

Toinen luokittelematon kokonaisuus oli vastaajan omaan tuntemukseen perustuva mielipide. Näiden vastausten osalta ongelman muodosti perustelemattomuus. Aineiston mukaan tähän luokkaan kuuluvat vastaukset olivat usein oman mielipiteen kanssa varmoja.

”Itse koen näin”

”Uskon näin. Ainakin itselläni näin on käynyt.”

Kolmas kokonaisuus muodostui aineiston perusteella vastauksista, joissa oltiin havaittu maanpuolustustahdon nouseminen, mutta syytä tälle ei vastauksesta tule esille. Analysoinnin kannalta nämä vastaukset jäävät luokittelemattomiksi.

”Havaittavissa”

”Tämä on ollut selvästi havaittavissa.”

Neljäntenä kokonaisuutena aineistosta nousi esille vastaukset, joiden merkitys on epäselvä. Vastaukset ovat analysoinnin kannalta hankalia, sillä luokittelua ei kyetä tekemään. Näiden vastausten osalta ei ole muodostettu arvailun varaan luokittelua.

”Ei mitään niin paha, ettei siitä olisi jotakin hyvääkkin!”

”JÄRKEVÄÄ AJATTELUA KOKONAISUUTTA AJATELLEN.”

6.2. Maanpuolustustahtoa laskevat luokat

Eri mieltä vastauksia sanallisesti annettiin väittämään yhteensä 193 kappaletta. Suomen turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina eivät nostaneet suomalaisten maanpuolustustahtoa. Kokonaisuudessaan tämä muodosti 9 prosenttia kaikista sanallisista vastauksista. Vastauksia tähän yläluokkaan tuli huomattavasti vähemmän, mitä samaa mieltä vastauksia oli yhteensä. Sanallisten vastaukset olivat huomattavasti lyhempiä, kuin samaa mieltä olevien osalta. Yläluokista pysyy suurimpana yksittäisenä teemana turvallisuusympäristön muutos. Yläluokkia on neljä kappaletta ja nämä jakaantuvat kolmeen tai kahteen alaluokkaan. Taulukossa 3 on esitetty analysoinnin tulokset.

Taulukko 3.

Turvallisuusympäristön muutos	Ei muutosta	Välinpitämättömyys	Turvattomuus
Maahanmuuttoon liittyvät ongelmat	Maanpuolustustahto on aina ollut hyvä	Ymmärtämättömyys	Eriarvoistuminen
Päätäjien asennoituminen	Muutokset eivät vaikuta	Konkretian puute	Lannistuminen
Medialukutaito	Pieni muutoksia		

Turvallisuusympäristön muutos

Maahanmuuttoon liittyvät ongelmat nousivat turvallisuusympäristön muutoksen osalta maanpuolustustahtoa laskevaksi tekijäksi. Aineiston perusteella maahanmuuttoon liittyvät ongelmat nousivat erilaisen kulttuurin vastakkainasetteluna. Vastaajat olivat miettineet, ovatko turvapaikanhakijat motivoituneita puolustamaan Suomea kriisin aikana?

”Maan selkärangattomuus turvapaikanhakijakriisin ja sen jälkiselvittelyn aikana on varmuudella heikentänyt monien maanpuolustustahtoa.”

Hallitsematon rajanylitys nousi esille maahanmuuttoon liittyvänä kokonaisuutena. Vuonna 2015 pakolaisten määrä nousi huomattavasti aiempiin vuosiin verrattuna. Hallitsematon rajanylitys nähtiin turvallisuusuhkana, mikä heikentää maanpuolustustahtoa vastaajien keskuudessa.

”Suurin turvallisuusuhka liittyy hallitsemattoman rajojen ylitykseen. Välinpitämättömyys valtion suvereniteetista murentaa puolustushalukkuutta.”

Maahanmuuttajien osalta vastaajia oli mietityttänyt erilaisen arvopohjan omaavat ihmiset. Arvopohjan nähtiin olevan suomalaisia jakava uhka. Turvapaikanhakijat nähtiin heikentävän Suomen asemaa kokonaisuutena.

”Maahanmuuton aiheuttama jakautuminen suomalaisten suhteutumisessa kansalaisiin ja Suomen asemaan maailmassa heikentää kokonaisuutena suomalaisten maanpuolustustahtoa.”

Päättäjien asennoituminen turvallisuusympäristön muutokseen tuli esille aineistosta laskevana tekijänä maanpuolustustahtoa kohtaan. Päätökset olivat olleet riittämättömiä tai ne eivät olleet suunnattu oikeisiin asioihin. Osalle vastaajista aineistosta omaksi kokonaisuudeksi nousi poliitikkojen puheet. Puheet olivat dramatisoineet turvallisuustilannetta, mikä oli syy maanpuolustustahdon laskemiselle.

”Päätöksentekijöiden reagointi turvallisuusympäristön muutoksiin on ollut riittämätöntä tai väärinsuunnattua, mikä on asettanut järjestelmän uskottavuuden kyseenalaiseksi.”

”Suomeen on muodostunut joukko poliitikkoja ja muita henkilöitä, jotka dramatisoivat maailman tapahtumia ja sovittavat niitä meihin kohdistuviksi uhkiksi.”

Aineistosta nousi esille medialukutaito omana kokonaisuutenaan osana turvallisuusympäristön muutosta. Informaatio­sota ja medialla vaikuttaminen kansalaisiin nähtiin negatiivisena piirteenä. Uutisten seuraamista eri lähteistä pidettiin tärkeänä asiana. Valeuutiset ja sosiaalinen media loivat osalle kansaa vääränlaista kuvaa, mikä vaikuttaa kansan halukkuuteen puolustaa omaa maataan.

”Nykyaikainen informaatio­sota tai mediavaikuttaminen mahdollistaa kansallisen yhtenäisyyden murentamisen. Jo nyt Suomessa on liian paljon henkilöitä joiden uutisten lähde on somessa. Media kriittisyys ja tiedon arviointi heikkenevät. Tällöin on mahdollista vaikuttaa kansan halukkuuteen puolustaa maataan.”

”Poliitikot, media ja valeuutiset luovat ristiriitaisen käsityksen ihmisille jotka eivät ole kiinnostuneet aiheesta”

Ei muutosta maanpuolustustahdon osalta

Aineiston mukaan osa vastaajista oli sitä mieltä, että maanpuolustustahto oli aina ollut hyvällä tasolla. Tämä ei siis ollut muuttanut maanpuolustustahtoon asennoitumista. Vastauksissa ei oltu perusteltu muutoksen puuttumista. Maanpuolustustahto oli aina ollut korkea tai siihen ei ole vuosien aikana tullut muutosta.

”Ei se mitenkään muutu se on aina ollut korkea”

”Minun on vaikea uskoa, että maanpuolustustahto olisi noussut tähänastisten tapahtumien perusteella. Mielestäni puolustustahtomme on ollut verrattain korkea -80 - 90 -luvulta alkaen.”

Aineiston mukaan turvallisuusympäristön muutokset eivät vaikuttaneet maanpuolustustahtoon. Vastaajien mukaan maanpuolustustahtoa oli ihmisellä tai sitten sitä ei ole ollut. Huoli maanpuolustustahdon heikkenemisestä tuodaan esille aineistossa.

”Eipä ole tuntunut vaikuttavan puoleen eikä toiseen. Maanpuolustustahto on olemassa joukolla suomalaisia riippumatta lähialueiden tapahtumista. Valitettavasti tämä joukko pienenee koko ajan.”

Aineistosta omana kokonaisuutena nähtiin muutoksien olevan hyvin pieniä ja eivät vaikuttaneet maanpuolustustahtoon. Näistä vastauksista puuttuivat perustelut mahdollisten syiden osalta. Vastaajat eivät nähneet turvallisuusympäristön muutosten vaikuttavan maanpuolustustahtoon juuri lainkaan.

”Muutokset ovat olleet toistaiseksi vähäisiä.”

Välinpitämättömyys maanpuolustustahtoa kohtaan

Ymmärtämättömyys maailmantilanteesta tulee esille useasta vastauksesta aineiston osalta. Vastaajien mielestä lintukodossa oleminen oli monelle todellisuutta. Ympärillä tapahtuvia muutoksia ei nähty uhkaavina. Toinen merkittävä kokonaisuus välinpitämättömyyden osalta oli kyselyyn vastaamisen ja oman toiminnan suhde. Aineistossa epäillään ihmisten toimintaa tositilanteessa, vaikka olisivatkin vastanneet kyselyssä olevan maanpuolustustahtoinen ihminen.

”Suomessa eletään edelleenkin lintukodossa, eikä suurin osa kansalaisista osaa valitettavasti ajatella ympärillä tapahtuvia asioita uhkina.”

”Tilastoissa voitaneen näyttää tahdon kohonneen. Todellisuudessa voi olla juuri toisin päin koska se mitä joku sanoo jossain kyselyssä on kuitenkin toinen mitä hän tulisi todellisessa tilanteessa, jossa myös hengenlähtö voi olla lähellä, tekemään.”

Konkretian puute viime aikaisissa tapahtumissa oli nähty puuttuvan viimeaikaista tapahtumista. Aineiston mukaan kansa oli välinpitämätön turvallisuusuhkien suhteen tai heidän mukaansa ei ole tullut riittävän selvää kokonaisuutta hahmotettavaksi. Asiat voitiin nähdä myös kaukaisina meidän maamme näkökulmasta katsottuna.

”Liian kaukaisia asioita. Tällaisesta kuvasta tuppaa puuttumaan konkretia.

Turvattomuuden tunne

Eriarvoistuminen kansan keskuudessa nostettiin esille usean otteeseen aineistossa. Kansalaisia ei nähty enää niin yhteneväisenä joukkona, joilla olisi maanpuolustustahto samalla tasolla. Arvojen polarisoituminen nähtiin aiheuttavan negatiivista kehitystä puolustustahtoa ajatellen.

”Arvojen polarisoituminen vaikuttaa negatiivisesti myös puolustustahtoon.”

”Suomalaiset eivät ole enää niin homogeeninen joukko kuin ennen.”

Turvattomuuden noustessa aineistosta oli nähtävissä lannistuminen maanpuolustustahtoa kohtaan. Vastajaat kokivat ihmisten ajattelevan meidän olevan yksin, eikä kukaan auttaisi meitä hädän hetkellä. Tämä toi esille yksilön oman panoksen antamisen tärkeyden maanpuolustuksen kannalta.

””Kun kukaan ei meitä auta niin miksi me uhraisimme kaikkemme” - mentaliteetti voi saada laajempaa kannatusta”

Luokittelemattomat mielipiteet

Luokittelemattomia vastauksia eri mieltä väittämän kanssa oli todella vähän. Aineiston mukaan näiden vastauksien osalta perusteluja ei ole kirjoitettu tai vastauksissa todetaan olevan päinvastoin. Näiden vastauksien sisällönanalyysi on haastavaa.

”Ei vaikuta.”

”no jaa”

6.3. Maanpuolustustahdon ei osattu sanoa nousseen tai laskeneen

Suomen turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina ei osattua sanoa nousseen tai laskeneen suomalaisten maanpuolustustahtoa. Yhteensä vastauksia annettiin 4001 kappaletta, joista sanallisesti perusteltuja en osaa sanoa vastauksia oli 329 kappaletta. Kokonaisuudessaan tämä muodosti 16 prosenttia kaikista sanallisista vastauksista. Vastauksissa näkyy suuri hajonta

mielipiteiden osalta. Useimmissa vastauksissa oli maanpuolustustahtoa nostavia ja laskevia tekijöitä. Tämä aiheuttaa luokittelun hankaluuden. Olen koonnut vastaukset aineiston perusteella vahvemman mielipiteen mukaan. Aineistossa on havaittavissa samojen teemojen toistuminen, joita on alla olevassa taulukossa. Tässäkin vastausryhmässä näkyy perusteluiden puute osassa vastauksia. Tämä aiheutti ongelmaa tarkemman analysoinnin tekemiseen. Taulukossa 4 on esitetty analysoinnin tulokset.

Taulukko 4.

Turvallisuusympäristön muutos	Arvopohja	Ei muutosta	Turvattomuus	Ei tutkittua tietoa
Venäjän toiminta	Nuoremman sukupolven arvot	Maanpuolustustahto on aina ollut hyvä	Maahanmuutto	
Poliitikkojen toiminta	Egoismi	Ei kasvua	Ylivoimainen uhka	
Media				

Turvallisuusympäristön muutos

Venäjän toiminta maailmalla oli nähty maanpuolustusta nostavana tekijänä, mutta heidän ylivoimansa aiheutti pelkoa aineistoa lukiessa. Aggressiivinen toiminta eri puolilla maailmaa oli muodostanut aineiston mukaan merkittävän syyn maanpuolustustahdon nousemiselle. Laskevana tekijänä vastaajat pohtivat omaa ja perheen turvallisuutta. Tämä voi aiheuttaa luopumista maanpuolustuksellisista tehtävistä.

”Venäjän aggressiiviset toimet askarruttavat, mutta toisaalta sen sotilaallinen ylivoima Suomeen verrattuna pelottaa.”

”Toisaalta varmasti on niitä, jotka ovat kaltaisiani - Venäjän röyhkeys Ukrainassa ja toiminta Itämeren ympäristössä sekä internetin kautta tehdyt kokeilevat toisten valtioiden järjestelmiin tunkeutumisesta saaneet niskakarvat pystyyn ja tarkistamaan asekaapin sisällön useaan kertaan. Toisaalta olen ymmärtänyt julkisesta keskustelusta, että epävarmuus omasta ja perheen turvallisuudesta on saanut joitain harkitsemaan luopumista ”käytettäväksi asettumisesta” maanpuolustuksellisissa tehtävissä. Ehkä tämä on kaikuja nykyisestä avoimemmasta maailmasta, jossa on mahdollisuus helpommin elää myös muualla kuin mahdollisen kriisin keskellä.”

Valtiovallan toiminta asioiden hoitamisessa nähtiin olevan puolustustahtoa laskeva tekijä. Vastauksissa pohdittiin Suomen olevan yksi parhaista maista maailmassa, mutta erilaiset yhteiskunnalliset ratkaisut eivät antaneet aiheita puolustaa kotimaata. Keskustelun polarisoituminen ja tätä kautta vaikuttaminen kansalaisiin nähtiin uhkakuvana.

”Joidenkin ihmisten maanpuolustustahtoa nakertaa päättäjien huonoksi koetut ratkaisut. Saatetaan mieltä, että onko Suomessa mitään puolustamisen arvoista enää. Toisaalta Suomi on ainakin vielä yksi parhaista maista elää, ainakin suomalaisille. Tämä on varmasti monelle puolustamisen arvoinen asia.”

”Poliittisen keskustelun polarisoituminen ja sitä hyödyntävä hybridivaikuttaminen aiheuttavat kansalaisissa hämmennystä ja epävarmuutta. En osaa sanoa sen vaikutusta maanpuolustustahtoon.”

Valheellinen uutisointi tuotiin esille aineistoa tarkasteltaessa. Mielipiteiden määrä ja tätä kautta niin sanottu trollaaminen eli keskustelun sekoittaminen epäasiallisilla kommentteilla vaikutti kansalaisten maanpuolustustahtoon. On myös haastava saada todellisia mielipiteitä esille, koska trollaaminen nähtiin lisääntyneen keskusteluissa.

”On vaikea saada todellisia mielipiteitä esille. Trollien osuus keskusteluissa hämää ja saa ehkä kannatustakin juuri päänäpötkiuilta vähäosaisilta.”

Venäjän propaganda muodosti oman haasteensa mielipiteiden muodostamisessa. Venäjän propagandasta erotettiin hybridivaikuttaminen, minkä tehokkuudesta ei osattu sanoa vastaus- ta. Venäjän propagandaan yhdistettiin myös valeutisten kokonaisuus.

”Vaikea sanoa, toimiiko Venäjän propaganda, toivottavasti ei.”

Arvopohja

Aineiston mukaan nuoremman sukupolven arvot eivät kohdanneet vanhemman väestön kanssa. Vastaajien ikä oli jakautunut aina yli 20 vuotiaista 76 vuotiaaseen saakka. Valtaosa vastaajista oli keski-ikältään yli 50-vuotta. Tämä näkyi aineiston vastaajissa vertaamalla itseään nuorempiin sukupolviin. Vastaajat kokivat, ettei isänmaa ole enää yhtä tärkeä asia niin kuin se oli ollut heidän sukupolvelleen. Osa vastaajista ei tiennyt nuorten mielipiteitä ja minkälaisia arvoja heillä oli.

”Voi olla tai sitten ei. Nykynuoriso on kuitenkin niin erilaista ja kasvanut erilaisessa maassa. Ei tunnisteta enää maata omaksi kuin aiemmat sukupolvet.”

”Tässä iässä alkaa olla jonkun verran pihalla, mitä nuoret ajattelevat”

Arvopohjan osalta yhdeksi kokonaisuudeksi nousi egoismi eli yksilöllistyminen. Vastaajat arvioivat, ettei osalle kansasta maamme puolustaminen ole tärkeää. Aina oli vaihtoehtona muuttaa ulkomaille. Aineiston mukaan vastaajat eivät osanneet arvioida oliko tämä pelkästään

puheiden tasolla vai lähtisikö osa kansasta pois maasta kriisin uhatessa. Toisaalta taas mietittiin ajatusmallia, missä turvallisuusympäristön muutokset eivät koskisi jokaista yksilöä.

”Useimmat kommentit joita itse kuulen ovat: ”Kyllä minä heti ulkomaille muuttaisin, jos rähinä itärajalta alkaisi.” Kuinka paljon tästä on pelkkää puhetta en tiedä, enkä osaa arvioida onko se missään mitoissa kasvanut viime neljän vuoden aikana.”

”monet eivät katso asian koskevan heitä itseään.”

Ei muutosta maanpuolustustahtoon

Aineiston mukaan osalle vastaajista maanpuolustustahto oli aina ollut hyvällä tasolla Suomessa. Perusteluita tämän väitteen osalta ei ollut vastauksissa. Varsinaista kasvuakaan maanpuolustustahtoon osalta ei nähty tapahtuneet viime aikoina. Tämänkin kategorian osalta ei ollut perusteluita annettu mielipiteen tueksi.

”Suomalaisten maanpuolustustahto on ollut aina melko korkealla tasolla.”

”En näe muutoksia. Hyvällä tasolla ollaan oltu koko itsenäisyyden ajan.”

Turvattomuuden tunne

Ylivoimainen uhka nähtiin vastaajien mielestä maanpuolustustahtoa laskevana tekijänä. Vastaajat olivat pohtineet mahdollisen konfliktista mahdollisuutta selvittää. Ylivoimainen vastustaja voi laskea tahtoa merkittävästi. Turvattomuuden tunne näkyi vastauksissa epä tietoisuutena omista mahdollisuuksistamme voittaa kriisi.

”Vaikea sanoa miten muut kokevat konfliktin uhkan: onko oikeasti mahdollisuus onnistua puolustuksessa? Jos ei, niinpä voi olla että tahtokin laskee.”

Maahanmuutto nähtiin polarisoivan kansaa. Turvapaikanhakijoiden joukko voitiin nähdä väärän ideologian edustajana ja heidän puolustamisensa ei välttämättä ollut tärkeää. Toinen vaihtoehto oli tuoda erilaisten ryhmittymien kautta omia näkemyksiään maahanmuuttoon liittyen. Maahanmuuttokriittisyys nähtiin negatiivisena asiana kokonaisuuden kannalta. Tämä oli aiheuttanut tilanteen, jossa vastaajat eivät tieneet, oliko maanpuolustustahto noussut suomalaisten keskuudessa.

”...Polarisoitunut keskustelu turvapaikanhakijoiden ympärillä eittämättä johtaa siihen, että koetaan omaa näkemystä vastustavien ideologian olevan väärä ja siten voidaan kokea tämä osa kansasta vähemmän puolustettavana. Toisaalta tilanne on myös herättänyt aggressiivisia

ryhmittymiä, jotka ovat valmiita rikkomaan yhteiskuntajärjestystä voidakseen tuoda oman näkemyksensä maahanmuuttotilanteesta esille.”

”Pelkään vain sitä, että suomessa lisääntyy maanpuolustuskielteinen porukka. Maahan tulee vain porukkaa, jotka ovat lähteneen omasta maastaan sotaa karkuun.”

Ei tutkittua tietoa maanpuolustustahdosta

Aineistosta nousi esille joukko, jotka eivät ole tietoisia tutkitusta tiedosta maanpuolustustahdon suhteen. Mittauksen luotettavuus otettiin myös useassa vastauksessa esille. Luotettavan tiedon puute aiheutti aineiston mukaan kysymyksiä. Käsitteen ymmärrys aiheutti oman ongelmansa.

”Käytössäni ei ole tuohon liittyviä luotettavia tietoja. Toisaalta, mikä/mitkä mittarit ovat tässä asiassa luotettavia. Tunteukseni on, että koko maapuolustustahto-käsite on koko ajan hämärtyneessä siten, että nuoremmat sukupolvet eivät enää välttämättä käsitä koko termin sisältöä.”

Luokittelemattomat mielipiteet

Aineistosta löytyi vastauksia, jotka eivät muodostaneet selviä luokkia. Luokittelemattomien vastausten yleisenä muotona oli tietämättömyys tai ei osattu sanoa väitteeseen mielipidettä. Useiden vastausten muoto oli seuraavanlaisia:

” Tästä minulla ei ole tietoa...”

Vastauksista nousi esille epävarmuus omista mielipiteistä. Aineiston mukaan oma mielipide tuotiin esille, mutta ei osattu antaa vastausta muiden mielipiteen tueksi. Toisaalta taas epävarmuus tuli muiden tahtotilan tietämättömyytenä ja arvailujen varassa olevan tietämyksen osalta.

”Mutu-tietoa!”

”itselläni on, muiden puolesta en voi sanoa”

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Maanpuolustustahdon merkitys on edelleen vuonna 2023 tärkeä osa maanpuolustuksen kokonaisuutta. Vuodesta 2017 maailma on muuttunut totaalisesti tähän päivään tultaessa. Maanpuolustustahdon ajankohtaisuus on muodostunut vieläkin selkeämmäksi viimeisen vuoden aikana. Muuttuvan maailmanjärjestyksen tuomaan epävarmuuteen voidaan varautua maanpuolustuksen kautta. Uskottava maanpuolustus lepää riittävän korkean maanpuolustustahdon varassa.

Puolustusvoimien uusien kalustohankintojen ja panostaminen koulutusympäristöihin viestittää meille tarpeesta reagoida muuttuvaan maailmaan. Lopulta kuitenkin reserviläisarmeijan tärkeimpänä edellytyksenä on maanpuolustustahdosta kumpuava halu puolustaa kotimaata. Viime vuosien muutos turvallisuusympäristössä on huomioitu kansallisella tasolla ja maanpuolustustahto linkitetään tähän kokonaisuuteen Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) tutkimusaineistossa.

Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainaan helmikuussa 2022, on Euroopan turvallisuusympäristö muuttunut monin tavoin. Suomi ja Ruotsi jättivät toukokuussa 2022 jäsenyyshakemukset Natoon. Energian riittävyys, hintojen nousu ja yleinen epävarmuus koettelevat kaikkia Euroopan maita. Luottamus Suomen omaan puolustusjärjestelmään ja puolustuskykyyn on vahvistunut, myös maanpuolustustahto on edelleen ennätystasolla.” (MTS 2022, 11.)

Tärkeimpinä kohtina MTS:n tutkimusaineistosta voidaan löytää luottamus omaan järjestelmään ja maanpuolustustahdon korkea taso. Näiden kahden ilmiön kautta turvaamme uskottavan puolustusjärjestelmämme tulevaisuudessa. Maanpuolustustahdon kokeminen yksilön tasolla lähtee uskottavasta puolustusjärjestelmästä, sekä haluna olla osa puolustettavaa yhteiskuntaan.

Tämän tutkimuksen turvallisuusympäristön muutosta on tutkittu vuosien 2010 – 2017 välisenä ajanjaksona. Jos vastaava tutkimus toteutettaisiin vuonna 2023, tutkimustulokset voisivat olla samansuuntaisia, kuin tässä tutkimuksessa. Ajanjaksona 2010 -lukua ja nykypäivää on haastava vertailla, sillä turvallisuusympäristön muutoksen kokeminen on yksilöllistä.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, millaiset turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina ovat nostaneet suomalaisten maanpuolustustahtoa. Maanpuolustustahdon muutosta on tutkittu perinteisesti aseellisen hyökkäyksen näkökulmasta MTS:n tutkimuksia tarkasteltaessa (vrt.

MTS 2009; 2012; 2017; 2021; 2022). Tämän tutkimuksen analyysin kautta turvallisuusympäristön muutokset ovat olleet muitakin kuin aseelliseen uhkaan liittyviä teemoja.

Tämän tutkimuksen ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli, *onko turvallisuusympäristön muutoksella ollut vaikutusta Reservinupseerien maanpuolustustahtoon?* Tämän tutkimuksen tulosten perusteella turvallisuusympäristön muutoksella on ollut vaikutusta Reservinupseerien maanpuolustustahtoon. Keskeisinä tuloksina tutkimuksen osalta ovat turvallisuusympäristön muutoksen vaikutus maanpuolustustahtoon nostavalla tavalla. Aineiston mukaan maanpuolustustahto on noussut turvallisuusympäristön muutoksista johtuen 75 prosentilla vastaajista. Vastaavasti 9 prosenttia vastaajista ei ollut kokenut maanpuolustustahdon nousseen turvallisuusympäristön muutoksista johtuen. 16 prosenttia ei osannut sanoa maanpuolustustahdon nousseen tai laskeneen. Tehdyn tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että valtaosalla vastaajista maanpuolustustahto oli siis noussut.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, *mitkä ovat keskeisimmät seikat, jotka ovat vaikuttaneet Reservinupseerien maanpuolustustahdon muutokseen?* Tämän tutkimuksen avulla erilaisia turvallisuusympäristön muutoksia on tunnistettu 51 kappaletta. Nämä ovat vaikuttaneet maanpuolustustahtoon nostavasti, laskevasti tai ei osata sanoa, millä tavalla ne vaikuttavat maanpuolustustahtoon. Erilaisten muutoksien määrä kertoo myös siitä, että yhteiskuntaa ja yksilöitä uhkaa useat erilaiset vaarat. Tutkimuksen kautta varmentuu turvallisuusympäristön muutoksen kokeminen yksilön tasolla eri tavoilla. (vrt Schneier 2008.)

Aikaisemmasta tutkimuksesta ei voida erottaa suoraan näin montaa luokkaa maanpuolustustahtoon vaikuttaviksi tekijöiksi. Maanpuolustustahdon tutkimisen kannalta luokkien muodostaminen vuosittain voisi tuoda uutta ymmärrystä aiheen ympärille. Tätä kautta termin määrittelyyn ja ymmärtämiseen tulisi lisää konkreettisempaa tutkimustietoa. Vuosittain nousevat teemat voitaisiin tuoda osaksi maanpuolustustahdon mittaamista.

Suurimpana yksittäisenä luokkana maanpuolustustahdon nousemiselle aineistosta nousi turvallisuusympäristön muutos. Turvallisuusympäristöstä eroteltuina luokkina löytyivät lähialueella tapahtuva muutos, Venäjän toiminta Ukrainassa ja Baltiassa sekä maahanmuutto ja terrorismi. Maanpuolustustahdon nouseminen näiden luokkien takia on selvä. Vuosien 2010-2017 aikana ollutta maailmankuvaa peilaamalla, voidaan erotella selviä tapahtumia turvallisuusympäristön muutoksesta. Toiminta Ukrainassa kärjistyi vuoden 2014 alkupuolella Krimin miehitykseen. Näiden tapahtumien jälkeen Itämeren ja Baltian maiden tilanne on käynyt tuka-

lammaksi. Lisäksi pakolaiskriisin alkaminen vuonna 2014. Maahantulijoiden myötä alettiin uutisoimaan erilaisista lieveilmiöistä.

Maanpuolustustahdon laskemisen merkittävin tekijä oli niin ikään turvallisuusympäristön muutos. Tästä eriteltyinä maahanmuuttoon liittyvät ongelmat, päättäjien asennoituminen ja medialukutaito. Pakolaiskriisin alkamisen jälkeen maahantulihoitoa on tullut Suomeen eniten vuonna 2015, yli 30 000 ihmistä (Maahanmuuttovirasto, 2015). Tämä näkyy selvästi aineistosta nousseena kokonaisuutena maanpuolustustahdon laskemiselle. Erilaisten arvojen kohtaaminen ja kotimaan puolustaminen sai uutta mietittävää suomalaisten keskuudessa.

Yhdistävänä tekijänä kaikissa kolmessa vastaajaryhmässä nähtiin maahanmuuttoon liittyvät tekijät. Maahanmuuttoon liittyvät ongelmat nähtiin jokaisessa vastaajaryhmässä perusteltuna kokonaisuutena. Tähän löytyy varmasti syy vuodelta 2015, (Maahanmuuttovirasto, 2015.) jolloin maahantulihoitoa oli ennätysmäärä. Lieveilmiöt lisääntyivät tämän myötä, mikä näkyy varmasti vastauksissa. Aineistosta nousee esille maahanmuuttoon liittyvänä kokonaisuutena eriarvoistuminen, turvattomuus ja ristiriitainen tilanne kotoutumisen osalta. Samoja haasteita on noussut esille myös nykypäivänä meidän yhteiskuntamme osalta. Ihmisten integroitumisen haasteet nähdään esimerkiksi jengiytymisenä ja työllistymisen hankaluutena.

Aineiston keräämisen ajankohta on ollut 8-21.5.2017. Kyseisenä ajankohtana uutisista on noussut esille teemoina muun muassa epäily Venäjän vaikuttamisesta Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin sekä maahanmuuttoon liittyviä teemoja, kuten rikosepäilyt ja maahanmuuttajien määrän kasvaminen. (Helsingin Sanomat uutiset haku 8-21.5.2017.) Nämä teemat nousevat myös aineistosta esille omina luokkina. Huoli näiden uutisten kautta muodostuvien turvallisuusympäristön muutoksiin on löydettävissä aineistosta.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, *mitkä ovat keskeisimmät seikat, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että Reservinupseerien maanpuolustustahto ei ole muuttunut?* En osaa sanoa -luokkana olevat vastaajat muodostavat suhteessa merkittävän osan koko tutkimusaineistosta. Tähän luokkaan kuuluvat vastaajat olivat usein epävarmoja muiden mielipiteistä verrattuna omaan mielipiteeseensä. Toisaalta taas epävarmuutta aiheutti turvallisuusympäristön muutokset, jotka olivat voineet vaikuttaa mielipiteisiin maanpuolustustahtoa nostavasti.

Maanpuolustustahdon ei olla osattu sanoa nousseen tai laskeneen, merkittävin tekijä oli turvallisuusympäristön muutos. Eriteltyinä syinä Venäjän toiminta, poliitikkojen toiminta sekä media. Venäjän röyhkeän toiminnan osalta Ukrainassa voidaan luoda yhteneväisyys politiik-

kojen toimintaan Suomessa. Aineiston mukaan toimet maanpuolustuksen osalta eivät olleet riittäviä ja välttämättä nostaneet maanpuolustustahtoa. Toisaalta taas median kautta saatavaa tietoa pidettiin ristiriitaisena ja aiheuttavan vaikeuden muodostaa omaa mielipidettä maanpuolustustahdon osalta.

Aikaisemmasta tutkimuksesta Reservinupseerien maanpuolustustahdon tutkimisen osalta voidaan verrata Miikka Pohjan (2020) tekemään tutkimukseen. Vastaajien mukaan muuttuneella turvallisuusympäristöllä ei nähty olevan suoraa vaikutusta maanpuolustustahtoon. Kohdejoukoksi oli valittu Reserviupseerikoulussa palvelusta suorittavia naisia. Vertailua ei voida suoraan tehdä näiden tutkimukseen osallistuvien henkilöiden osalta, verrattuna tähän tutkimukseen. Pohjan tutkimustulokset ovat ristiriidassa tämän tutkimuksen kanssa. Yksi mahdollinen syy voi olla erilainen maailmantilanne tutkimushetkellä. Toisena syynä voi olla iän tuoman näkökulman erilaisuus. Tämän tutkimuksen aineiston vastaajista valtaosa on ollut yli 50-vuotiaita miehiä ja Pohjan tutkimuksessa joukko on ollut suhteellisen nuoria naisia.

Maanpuolustustahdon asema suomalaisessa maanpuolustuksen kentässä on kiistaton. Turvallisuusympäristön muutos on ollut nopeaa 2010-luvulla. Uhkien monipuolisuuteen on vastattu yhteiskunnan turvallisuusstrategialla, ja vastaavasti yksilöiden osalta uhkat ovat muuttuneet konkreettisemmiksi ilmiöiksi kotimaassamme asti. Turvallisuusstrategian (2010) mukaisiin uhkamalleihin varautuminen on tuonut nämä ilmiöt konkreettisemmaksi kokonaisuudeksi.

Maanpuolustustahdon muodostumiseen yksilön kannalta on aikaisemmissa tutkimuksissa tuotu esille varusmiespalveluksen merkitys. Maanpuolustuksen merkitys ja konkretia on muodostunut asevelvollisuuden kautta. Tämä on muodostanut myös yhteyden perheiden, yhteiskunnan ja valtion kautta. (mm. Laitinen 1999 ja Kosonen 2019.) Tämän tutkimuksen kyselyyn vastanneista varusmiespalvelus on valtaosalla käytynä. Maanpuolustustahdon merkitystä varusmiehiltä ovat tutkineet muun muassa Kosonen ym. 2017, Sinkko 2015 ja Harinen ym. 2008. Näissä tutkimuksissa varusmiespalveluksen pituuden on todettu vaikuttavan myönteisesti maanpuolustustahtoon. Maanpuolustustahdon mittaaminen on tapahtunut tutkijoiden kyselyiden kautta tai varusmiesten kotiuttamiskyselyitä tulkiten. (Kosonen ym. 2017, Sinkko 2015 ja Harinen ym. 2008.)

Maanpuolustustahdon muodostumisessa seuraava askel on reserviläisyys, mitä tämän tutkimuksen aineiston vastaajat edustavat. Tämän pitkän ajanjakson alla tutkimusta maanpuolustustahdon osalta ovat tehneet (mm. MTS vuosittain; Kosonen ym. 2017). Tämä on mielenkiintoinen yksityiskohta, sillä reserviläisyyden aika on pitkä ja tätä kautta heidän mielipiteitä

ei ole tutkittu juuri lainkaan. Tämä tutkimus antaa oman panoksena tämän ongelmallisen kohdan avaamiseksi. Reserviläisyyden näkökulmasta maanpuolustustahtoa nostavina tekijöinä aineistosta tuotiin esille vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta ja naisten osallistuminen toimintaan.

Mitä maanpuolustustahto tarkoittaa yksilön osalta? Muodostumista on pohdittu aikaisemmin, mutta mittaaminen on hankalaa yhden kysymyksen kautta. MTS:n tutkimustulokset eivät ole välttämättä riittävä mittari. Kriittistä pohdintaa maanpuolustustahdon mittaamiseen on esittänyt myös Kosonen (2019) omassa tutkimuksessaan. Maanpuolustustahdon mittaaminen ainoastaan aseellisen hyökkäykseen peilaten ei välttämättä ole nykyaikaa. Nykyinen kysymyksen asettelu MTS:n osalta antaa varmastikin suuntaa. Tutkimusta ja uuden tiedon luomista koskien olisi varmasti mielenkiintoa syventää tätä tietoa.

7.1. Luotettavuuden arviointi

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tutkimuksen toteuttamista ja tutkimuksen luotettavuutta ei voi pitää erillisinä asioina. Tutkimuksen luotettavuus painottuu tutkijaan itseensä ja hänen rehellisyyteensä. Tutkimuksen aikana tutkija on tehnyt tiettyjä valintoja ja hänen pitää peilata niitä tutkimuksen tarpeellisuuden mukaan. (Eskola ja Suoranta 1998, 210.)

Tämän tutkimuksen osalta valintojen tekeminen on alkanut tutkimussuunnitelman muodostamisessa. Mitä aihetta lähdetään tutkimaan ja mikä aineisto vastaa tähän tutkimukselliseen haasteeseen? Aineistolähtöisen analyysin perusteella on muodostunut kattava näkemys tutkitavasta aineistosta. Analyysin kautta on muodostunut teoriapohja aineiston vastauksien perusteella. Tämän kautta muodostuu aineistoon vastaava teoriapohja. Johtopäätöksien osalta tarkastellaan tuloksia ja aikaisempaa tutkimusta. Näiden kautta saadaan johdonmukainen kokonaisuus yhdistettyä tutkimuskenttään.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden voidaan katsoa muodostuvan tutkimuskohteen ja tulkitun materiaalin yhteensopivasta suhteesta (Varto 1992, 103-104). Tämän tutkimuksen osalta tutkimuskohteenä on maanpuolustustahto ja materiaalina sähköinen kyselyaineisto. Näiden kahden yhteensopivuus on muodostunut valitun tutkimusmetodin avulla. Laadullinen sisällönanalyysi muodostaa yhtenevän kokonaisuuden tutkittavan ilmiön ja aineiston välille.

Tutkimusaineistona on käytetty TAHTO -tutkimusprojektin luomaa kyselyaineistoa. Vastaajien määrä oli kokonaisuudessaan 4001, joista perusteltuja vastauksia oli 2109 kappaletta. Sukupuolijakauma oli miesten osalta 98,6 prosenttia ja ikäjakauma yli 50-vuotiaiden osalta 61,7 prosenttia. Vastaajien sotilasarvot olivat luutnantin ja majurin arvojen välissä 76,3 prosentin kokonaisuudessa. Vastaajien tiedoista näkyy selvästi miesvaltaisuus ja vanhemman iän merkittävyys. Tämä on epäilemättä vaikuttanut aineiston tuloksiin omalla tavallaan. Aineisto voi antaa maanpuolustustahtoisemman kuvan, jos verrataan tuloksia esimerkiksi MTS:n tuottamaan tutkimustietoon.

Vastaajien homogeenisuus täytyy ottaa huomioon aineiston tulkinnassa. Reserviupseeriliittoon kuuluvien henkilöiden tausta varusmiespalveluksen osalta on samanlainen. Toisaalta taas liittoon kuulumisen on vapaaehtoista ja voidaan olettaa, että maanpuolustustahtoiset ihmiset ovat liiton toiminnassa mukana. Maanpuolustustahtoisuus voi ilmetä myös olemalla mukana maanpuolustustoiminnassa vapaa-ajalla tai harrastuksena maanpuolustuksen eri osa-alueilla.

Toisaalta taas mielenkiintoiseksi asiaksi tutkimuksessa nousi näinkin homogeenisen joukon mielipiteiden määrä. Aineistosta löytyi paljon turvallisuusympäristön tekijöitä ja näiden maanpuolustustahtoisuus oli hyvin erilaista. Tämä selittyy varmastikin vastaajien laajasta ikäjakaumasta. Vastaajista yli 50 prosenttia on ollut yli 50-vuotiaita, joka luo oman ennakoasetelman vastauksien tarkasteluun. Miesten osuus kaikista vastaajista oli 98 prosenttia, mikä antaa oman näkökulmansa aineistoon.

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimusta voidaan pitää reliaabelina, jos samalla aineistolla, kahden eri henkilön analysoimana päästään samaan tulokseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Aineistolähtöisen sisällönanalyysin toteuttaminen tämän tutkimuksen osalta on kerrottu aiemmin luvussa viisi. Reliaabeliutta tarkasteltaessa toisen tutkijan pitäisi päästä lähelle samoja tuloksia. Tulokset olisivat varmasti hieman erilaisia, koska muodostettujen luokkien osalta työn on tehnyt yksittäinen ihminen. Analyysin toteuttamiseen vaikuttaisi varmasti myös yksilön käsitys maanpuolustustahdosta ja turvallisuusympäristöstä. Luokkien muodostamista voisi toteuttaa hienojakoisemmin, joten niiden määräkin voisi nousta toisen tutkijan tekemänä. Tämän laajuisen opinnäytetyön osalta on tärkeää miettiä, kuinka tarkaksi analysointia jatketaan ja mikä on tarkoituksenmukaista.

Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän toimivuutta mitata tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia asioita (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tutkimuksen mittarina on toiminut kyselyaineisto. Väittämänä on toiminut: ”Suomen turvallisuusympäristön muutokset viime vuosina nostavat suomalaisten maanpuolustustahtoa.” Väittäminen on suoraan myönteinen, joka on varmasti ohjannut osaa vastaajissa oman mielipiteensä kanssa. Toisaalta tutkimusmenetelmän validius suhteessa tutkittavaan aiheeseen on relevantti. Millaisia nämä turvallisuusympäristön muutokset ovat olleet? Tähän kysymykseen saadaan vastaus tässä tutkimuksessa. Sanallisten vastausten määrä suhteessa aineiston kokoon on myös yksi validiuden kysymys. Onko kysymyksen asettelu ollut liian haastava, sillä kaikki eivät ole perustelleet vastauksia?

Vastauksia lukiessa tulee huomioida, että kysely on toteutettu vuonna 2017 ja turvallisuusympäristö on ollut huomattavan erilainen nykypäivään verrattuna. Mediassa olleiden turvallisuusympäristön muutoksien kautta saa samanlaisen kuvan tuon aikaisesta tilanteesta.

7.2. Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimukselle on selvä tarve tämän tutkimuksen perusteella. Turvallisuusympäristön muutoksen ja maanpuolustamisen kannalta tutkimus on tärkeä. Tämän aineiston avulla maanpuolustustahtoa ja turvallisuusympäristön muutosta voitaisiin tutkia vieläkin syvemmin. Omana kohteenaan voisi keskittyä ainoastaan maanpuolustustahdon nousemisen kokevien vastaajien kysymyksiin. Analysoinnin voisi viedä vieläkin syvemmälle ja löytää sieltä selittäviä tekijöitä.

Maanpuolustustahdon tutkimuksen osalta kohdejoukkona on useissa tutkimuksissa olleet varusmiehet. Reserviläisten käyttäminen tähän tutkimukseen olisi tärkeää. Haastatteluiden tai laajemman kyselyaineiston muodostaminen antaisi uutta näkökulmaa maanpuolustustahdon tutkimuksen kannalta.

Maanpuolustustahtoon vaikuttavia suurempia tekijöitä on luvassa lähivuosina. Tutkimuksen linkittäminen tulevan Nato-jäsenyyden ja vastaavasti mahdollisen koko ikäluokkaa kattavien kutsuntojen osalta olisi mielenkiintoista. Millä tavalla maanpuolustustahto nähdään Nato-jäsenyyden jälkeen kansalaisten keskuudessa? Millä tavalla maanpuolustustahtoon vaikuttaa koko ikäluokkaa koskevat kutsunnat ja mitä vaikutuksia tällä on naisten mielipiteisiin?

LÄHTEET

Aaltola, M. 2019. Poutasään Jälkeen. Jyväskylä: Docendo.

Alén, J. 2012. Turvallinen Suomi 2012: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Helsinki: Turvallisuuskomitea.

Barnett, J. 2001. The meaning of environmental security: Ecological politics and policy in the new security era. Zed Books.

Bergen, P., Rondeaux, C., Rothenberg, D. & David Serman. 2022 Understanding the New Proxy Wars: Battlegrounds and Strategies Reshaping the Greater Middle East. London: Hurst Publishers,

Denzin, N. Lincoln, Y. 2003. Handbook of Qualitative Research. Toronto: Sage.

Eskola, A. 1962. Yhteiskunnan säilyttämistä ja puolustamista koskevat arvostukset. Yhteiskunnallisen korkeakoulun tutkimuslaitos. Eripainos Tiede ja Ase n: o 20.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, S. 2008. Turvallisuus Käsitteenä. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Porvoo; Hki ; Juva: WSOY.

Hegghammer, T. & Cook, D. 2017 Jihadi Culture: The Art and Social Practices of Militant Islamists. Cambridge University Press.

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tallinna: Meedia Zone oü.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Häkkinen, T., Kaarkoski, M. & Tilli, J. 2020. Maanpuolustustahto ilmiönä, käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa Maanpuolustustahto Suomessa. Tallinna: Gaudeamus.

Jalkanen, P. 2019. Kansalaisen suhde maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon – maanpuolustustahdosta maanpuolustussuhteeseen. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Diplomityö

Kakkuri- Knuuttila, M- L. & Heinlahti, K. 2006. Mitä on tutkimus? Helsinki: Gaudeamus.

Kaldor, M., Rangelov, I. 2014. The Handbook of Global Security Policy. Chichester, West Sussex; Malden, MA: John Wiley & Sons Inc.

Kangaspuro, M. 2021. Suomi Venäjän naapurina. julkaisussa K Kiljunen (Toimittaja), Raportti uusien hävittäjien hankinnasta. Into kustannus, Helsinki, Sivut 73-84.

Kekäle, P. (toim.) 1998. MTS-tutkimukset 1990–1997. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimus- ja seminaariselosteita, Nro 8. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.

- Kielenniva, J. 2017. Puolustuskyky. Teoksessa Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Turvallisuuskomitea. Helsinki: Lönnberg Print & Promo, 62–70.
- Kiviniemi, A. teoksessa Eskola, J & Vastamäki, J. 2001 Ikkunoita tutkimusmetodeihin : I, Metodien valinta ja aineiston keruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle Jyväskylä PS-kustannus.
- Koivula, T., & Kajanmaa, P. 2022. Strategian tutkimus näkökulmana suomalaiseen turvallisuuden tutkimukseen. Kosmopolis. Rauhan-, konfliktin -ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti, 52(2), 131-141.
- Kosonen, J. 2019. Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina: Asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen. Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 33. Väitös-kirja. Tampere: PunaMusta Oy.
- Kosonen, J., Puustinen, A. & Tallberg, T. 2019. Maanpuolustustahdosta maanpuolustussuh-teeseen – siviilipalvelusvelvollisten ja reservistä eroavien kokemuksia asevelvollisuudesta ja hyvinvointivaltiosta. Julkaistu Sosiologia, vol 56:3.
- Kosonen, J., Tallberg, T., Harala, J. & Simola, P. 2017 Maanpuolustustahto ja taistelutahto suomalaisessa asevelvollisuusarmeijassa. Teoksessa Tallberg, T., Ojajärvi, A. & Laukkanen, T. 2017. Puolustuslinjalla: Yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuk-sesta ja asevelvollisuudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Laitinen, K. 1999 Turvallisuuden Todellisuus Ja Problematiikka: Tulkintoja Uusista Turvalli-suuksista Kylmän Sodan Jälkeen. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laitinen, K., Jukarainen, P., & Boberg, H. 2016. Maahanmuutto & turvallisuus- arvioita ny-kytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkai-susarja X/2016
- Laitinen, K., Huhtinen, A. 2021. Kansallinen Turvallisuus Murroksessa. Jyväskylä: Docendo.
- Ledoux, J. E. 2017. Semantics, surplus meaning, and the science of fear. Julkaisussa Trends in cognitive sciences, 21.5: 303-306.
- Leimu, H., Harinen, O. & Sinkko, R. 2008. Maanpuolustustahdon tutkimusperinne Suomessa ja Ruotsissa. Järvenpää: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Linnéll, J. 2011. Maailma ja Suomi 9/11 jälkeen. Helsinki: WSOY.
- Linnéll, J. & Rantapelkonen, J. 2017. Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jy-väskylä: Docendo.
- Linnéll, J. & Iloniemi, J. 2018. Uhkakuvat. Jyväskylä: Docendo.

- Lonka, H., Laitinen, K., Keinänen, A., Wähä, S., Huhtinen, A. M., & Paasonen, J. 2020. Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- MTS 2009. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 1/2009. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- MTS 2012. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 1/2012. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- MTS 2017. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 1/2017. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- MTS 2021. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 2021:1. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- MTS 2022. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 2022:1. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta.
- Myyry, L. 2009. ”Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana”. Käsitteitä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Nokkala, A. 2009. Uhka ja kumppani: Venäjä Suomen puolustushallinnossa. Strategian laitos. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Pohja, M. 2020. ” Ei tässä olla leikkimässä maanpuolustusta”–2010-luvun turvallisuusympäristön vaikutus reserviupseerinaisten kokemuksiin maanpuolustusosaamisesta ja maanpuolustustoimijuudesta. Maanpuolustuskorkeakoulu. Pro Gradu -tutkielma.
- Rainio, J. 2002. Moniarvoinen suomalaisuus, puolueeton Suomi: Isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon kysymykset 1960-luvun alun henkisen maanpuolustuksen taustana ja sisältönä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntahistorian laitos. Helsinki. Pro Gradu -tutkielma.
- Ramírez, J. M. & Biziewski j. 2019. Security and Defence in Europe. Cham: Springer,
- Rautio, S. 2017. Reserviläisten henkilökohtaisen puolustustahdon motiivit 2010-luvulla. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Diplomityö
- Repo, J. 2013. Islamismi Pohjois-Afrikassa arabikevään jälkeen. Julkaisusarja 4: työpapereita, No 47. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu
- Riiheläinen, J. 2017. #Turpo: Turvallisuuspolitiikan Tunteet Ja Järki. Jyväskylä: Docendo,

- Riikonen, R., Tallberg, T., Kosonen, J. ja Puustinen, A. 2019. Vapaus, velvollisuus ja vastavuoroisuus- käsityksiä kansalaisen suhteesta valtioon ja maanpuolustukseen (vertaisarvioitu). Tiede ja ase.
- Salasuo, M. 2020. Isältä pojalle: maanpuolustustahto ylisukupolvisena arvona, asenteena ja käytäntönä. Julkaisussa T Häkkinen, M Kaarkoski & J Tilli (toim), Maanpuolustustahto Suomessa. Helsinki: Gaudeamus Sivut 217-236.
- Schneier, B. 2008. The Psychology of Security. Teoksessa Progress in Cryptology– AFRI-CACRYPT 2008, editor Vaudenay, S., New York: Springer Publishing
- Sergunin, A. A., & Konyshov, V. N. 2016. Russia in the Arctic: Hard or soft power? Ibidem-Verlag.
- Sinkko, R. 2009. Katsaus suomalaisten maanpuolustustahtoon ja sen tilaan 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä: Empiirisiä tutkimustuloksia. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sinkko, R. 2010. Maanpuolustustahdon mittaamisen vaiheita ja haasteita. Teoksessa S. Terho (toim.). Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 5. Helsinki: Edita Prima Oy, 5–49
- Sinkko, R. 2015. Maanpuolustustahto asevelvollisen koulutuksen ja palveluksen onnistumista selittävänä tekijänä. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 1 (2). Helsinki: Väitöskirja.
- Sirén, T. & Pekkarinen, O. 2017. Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu - tutkielman laadintaan. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3. [<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-2909-4> / 20.9.2017]
- Syrjälä, L., Syrjäläinen, E., Ahonen, S. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tallberg, T., Puustinen, A. & Kosonen, J. 2018. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimus laajentaa käsitystä maanpuolustustahdosta. Teoksessa Klemola, O. & Nousiainen, M. toim. 2018. Puolustustutkimuksen vuosikirja 2018. Puolustusvoimat. Riihimäki
- Tang, S. 2004. A systemic theory of the security environment. Journal of Strategic Studies, 27(1), 1-34.
- Terho, S. 2010 Näkökulmia Maanpuolustustahtoon. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Turvallisuuskomitea. 2012. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös. Helsinki: Turvallisuuskomitea.

Turvallisuuskomitea. 2015. Turvallinen Suomi: Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Helsinki: Turvallisuuskomitea.

Uimonen, R. 2018: Sauli Niinistö – tasavallan presidentti. Helsinki: WSOY.

Valtanen, J. 1984. Kansalaisten arvopäämäärät ja maanpuolustustahto. Teoksessa Suominen, P. & Airio, P. 2018. Suomalainen maanpuolustajana: Kenraali Jaakko Valtasen kirjoituksia ja puheita. Hämeenlinna: Karisto Oy

Valtioneuvoston kanslia. 2012. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Valtioneuvoston kanslia. 2016. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Valtioneuvoston kanslia. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Valtioneuvoston kanslia. 2017. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Helsinki: Turvallisuuskomitea

Valtioneuvoston kanslia. 2020. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Valtioneuvoston kanslia. 2021. Valtioneuvoston puolustusselonteko. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Vartiainen, M. 2021. Maanpuolustustahtoisuuden yhteys turvallisuuden ja turvattomuuden tunteisiin Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan mielipidekyselyissä. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Diplomityö

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Tammi.

Internetlähteet:

Aamulehti. 15.10.2017 <https://www.aamulehti.fi/ulkomaat/art-2000007277161.html> Viitattu 10.2.2023

Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_1+2022.pdf Viitattu 11.2.2023

Bundy, C. (2016). Migrants, refugees, history and precedents. Forced Migration Review, 51, 5-6. <https://www.fmreview.org/destination-europe/bundy> Viitattu 10.2.2023

Helsingin Sanomat uutiset haku 8-21.5.2017.
<https://www.hs.fi/haku/> Viitattu 25.02.2023

Hoikkala, T., Ojajärvi, A., & Tahvanainen, T. (2014). Isältä pojalle ja takaisin—ylisukupolvinen maanpuolustustahto. <http://www.defmin.fi/files/3041/2500M-0017.pdf>. Viitattu 28.12.2022

Häkkinen, T. Kaarkoski, M. Tilli, J. & Villman, E. 2022. Maanpuolustustahto politiikan väli-
neenä Suomessa, Ruotsissa ja Itävallassa. Vertaileva tarkastelu, 1939–2017.
<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/hela/tutkimus/keskittymat/maanpuolustustahto>
Viitattu 28.12.2022

Jukarainen, P. 2007. Nuorten naisten tulkintoja maanpuolustuksen mediakuvastosta. Nuorisotutkimus 25 (2007): 3. <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2007/3/nuortenn.pdf>
Viitattu 16.1.2023

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070556> Viitattu 14.1.2023

Maahanmuuton tunnusluvut 2015
https://emn.fi/wp-content/uploads/2022/10/EMN_maahanmuuton_tunnusl_2015.pdf
Viitattu 10.2.2023

Maahanmuuttovirasto vuosikertomus 2015
<https://migri.fi/documents/5202425/6772175/2015+Vuosikertomus.pdf/4b0c97cc-a214-4818-8bf4-9a9beddd577e/2015+Vuosikertomus.pdf?version=1.1&t=1518527590000>
Viitattu 10.2.2023

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan MTS arviointi 2009
https://www.defmin.fi/files/1486/MTS_arviointi.pdf Viitattu 3.1.2023

Silvan, K. & Nyssönen, H. 2021. ”Vuoden 2015 ’pakolaiskriisistä’ vuoden 2021 ’hybridi-
hyökkäykseen’”. Poliitikasta.fi, 26.11.2021. <https://politiikasta.fi/vuoden-2015-pakolaiskriisistavuoden-2021-hybridihyokkaykseen>, Viitattu 12.2.2023

TAHTO – hanke <https://maanpuolustuskorkeakoulu.fi/-/tahto-2-hanke-syventyy-erityisesti-naisten-maanpuolustussuhteeseen> Viitattu 8.10.2022

Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta 5.12.2012
https://www.defmin.fi/files/3023/Periaatepaatos_kokonaisturvallisuudesta_2012_fi.pdf
Viitattu 3.1.2023

Varusmies 2022. Varusmies 2022 - Opas varusmiespalvelukseen valmistautuvalle.
https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/105354831/Varusmies_suomi_2022_saavutettava.pdf Viitattu 3.1.2023

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa vuonna 2010 kuvatut uhkamallit

<https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/uhkat/> Viitattu 7.2.2023

Yle elävä arkisto 02.03.2022. <https://yle.fi/aihe/a/20-10002310> Viitattu 6.2.2023

LIITTEET

LIITE 1 Kyselyn viesti

RUL kysely toukokuu 2017

Arvoisa vastaanottaja

Suomen Reserviupseeriliitto (RUL) selvittää pari kertaa vuodessa jäsenistönsä mielipiteitä ajankohtaisiin turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin.

Tällä kertaa kysely on hieman tavanomaista pidempi, sillä kymmenen ajankohtaisen turvallisuuspoliittisen kysymyksen lisäksi kyselyn lopussa on väittämiä, jotka ovat osa Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO-tutkimusprojektia, jossa tutkitaan kansalaisten suhdetta maanpuolustukseen.

Toivomme, että Sinulla on mahdollisuus vastata alla oleviin kysymyksiin. Vastaathan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään **21.5.2017 mennessä**. Muistahan vastattuasi lähettää vastauksesi painamalla kyselyn lopussa olevaa Lähetä vastaukset -painiketta.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. Tulokset julkistetaan kesäkuun aikana.